Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ оқшоми

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган.

№№ 95—96 (6.794—6.795) 1989 йил 25 апрель, сешанба. Баҳоси 4 тийин.

Тонгги газеталарда

⊙ «Куч-ғайратларни авж олдирайлик» — ТАССнинг 1989 йил биринчи кварталида СССРнинг социал-иқтисодий ривожланиши тўғрисидаги СССР Давлат статистика комитети ахборотига бағишланган шарҳи ана шундай номланади. «Мамлакат социал-иқтисодий ривожланишининг биринчи кварталдаги якунлари шуни кўрсатмоқдаки, халқ хўжалиги тармоқларида 1989 йил плани муваффақиятли бажарилишини таъминлаш учун куч-ғайратларни жиддий равишда авж олдириш талаб қилинади», дейилади жумладан мазкур шарҳда.

⊙ «Правда» газетасининг биринчи саҳифасида «Ишчи мактуби» рубрикаси остида «Оғзаки демократиядан амалий демократияга ўтайлик» сарлавҳали мақола эълон қилинган. Унда Краснодар шаҳридаги «Тензоприбор» заводининг асбобсоз-слесари Э. Гончаров корхонадаги қайта қуришнинг дастлабки нишоналари ҳақида ўз фикрлари билан ўртоқлашади.

⊙ Якшанба куни Афғонистонда, айниқса Жалолобод, Кандаҳор, Хост ва Ҳирот районларида кескин вазият сақланиб турди. Ракеталар билан ўққа тутиш натижасида Жалолободда тинч аҳолидан тўрт киши ҳалок бўлди, саккиз киши ярадор бўлди. Бир масжид ва бир турар жой биноси вайрон бўлди. «Известия» газетасининг тўртинчи саҳифасидаги «Вайрон бўлган Кандаҳорда» сарлавҳали мақолада шаҳардаги аҳвол ҳақида ҳикоя қилинади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг қарори

Халқ депутатлари маҳаллий Советлари, республика министрликлари ва идораларининг Ўзбекистон ССРда яшаётган миллатларнинг маданий эҳтиёжларини қондириш борасидаги иши тўғрисида

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми шуни таъкидлайдики, республика территориясида яшаётган миллатлар ва элатларнинг маданий эҳтиёжларини қондириш учун Ўзбекистонда чора-тадбирлар кўрилмоқда. Аҳолининг она тилида таълим олиш хусусидаги эҳтиёжлари тўлароқ қондирилмоқда. 259 мактабда болаларга тожик тилида, 491 мактабда қозоқ тилида, 52 мактабда туркман тилида, 40 мактабда қирғиз тилида, 12 мактабда грек тилида, 7 синфда корейс тилида таълим берилмоқда. Самарқанд ва Нукус университетларида, Тошкент ва Самарқанд шаҳарларидаги педагогика олий ўқув юртларида тожик, қозоқ, қрим татар тилларида таълим бериладиган факультетлар ва бўлимлар ишлаб турибди. Шу ўқув йилида 1800 дан кўпроқ киши таълим олиш учун қардош республикаларнинг олий ўқув юртларига юборилди.

Радиоэшиттиришлар ва телекўрсатувлар мавзуи кенгайди. Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон телевидениесининг биргаликдаги телевизион программаси, Ўзбекистон ва Тожикистоннинг тарихи, экономикаси, экологияси ва маданиятининг долзарб масалаларига бағишланган «Қардош халқлар иттифоқи» телемулоқоти ҳар ойда эфирга чиқиб турибди. Самарқанд, Бухоро, Фарғона, Сирдарё, Сурхондарё областларида ҳар ҳафтада тожик ва қозоқ тилларида радиоэшиттиришлар бўлмоқда. Тожикистон радиосининг эшиттиришларидан бутун Ўзбекистон территорияси баҳра олмоқда. Икки соатлик ўзаро радиоэшиттириш программалар эфирга мунтазам чиқиб турибди.

Ўзбекистон Ёзувчилар союзи ҳузурида тожик, қрим татар, Бухоро яҳудийлари, уйғур ва корейс адабиётлари секциялари тузилди. 9 та район газетаси тожик тилида, 5 та район газетаси қозоқ тилида нашр этилмоқда. Тожик тилида чиқадиган «Ҳақиқати Ўзбекистон» газетасининг даврийлиги оширилди. Республика газеталарида иттифоқдош республикалар газеталари билан биргаликда тез-тез тематик саҳифалар чиқарилмоқда.

Сўнгги вақтда қрим татар, турк, корейс, қозоқ, немис, тожик ва уйғурларнинг ҳамда бошқа бир қанча миллатлар вакилларининг профессионал ва ҳаваскорлик бадиий коллективлари ташкил этилди. Совет корейслари ва Бухоро яҳудийларининг миллий-маданий жамиятларини, уйғурларнинг «Шарқ» ва «Тенгдош» театр студияларини бунёд этиш юзасидан иш олиб борилмоқда. Ўзбекистон театрлари саҳналарида қирғиз, қозоқ, тожик драматургларининг пьесалари саҳналаштирилмоқда. Садриддин Айний номли Самарқанд музикали драма театрида ва Ҳамид Олимжон номли Самарқанд драма театрида тожик драматургларининг асарлари асосида спектакллар қўйилмоқда. КХРдан келган хореографлар иштирокида «Чен-чун» корейс ансамблининг қизиқарли программаси тайёрланди. Тошкент, Самарқанд, Нукус шаҳарларида «СССР халқлари адабиёти» китоб дўконлари ишлай бошлади. Шу йилнинг март ойида Тошкентда «Китоб санъати» республикалараро конкурси бўлди.

Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон раҳбарларининг мунтазам амалий алоқалари миллатлараро муносабатларда қулай муҳитни вужудга келтиришга, миллатлар ва элатларнинг маданий эҳтиёжларини яна ҳам тўлароқ қондириш учун шарт-шароит яратишга ёрдам бермоқда. Республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари биринчи секретарларининг, Министрлар Советлари раисларининг, маданият, алоқа министрларининг, ижодий союзлар раҳбарларининг учрашувлари бўлиб ўтди. Эришилган аҳдномаларга мувофиқ санъат фестиваллари, театр коллективларининг гастролларини ўтказиш, китоб нашр этиш фаолияти, қардош республикаларнинг мутахассислар тайёрлашдаги ҳамкорлигини ривожлантириш юзасидан регионал мувофиқлаштириб турувчи марказ тузилди, адабиёт кунларини ўтказиш, ижтимоий-сиёсий, илмий-оммабоп адабиётни нашр этиш ва бир-бирига юбориш мўлжалланмоқда.

Шу билан бир қаторда Ўзбекистонда яшаётган миллатларнинг маданий эҳтиёжини янада тўлароқ қондириш имкониятларидан етарлича фойдаланилмаяпти. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумига ва Ўзбекистон ССР Олий Советининг миллатлараро муносабатлар ва интернационал тарбия масалалари комиссиясига келаётган кўпдан кўп мактублар шундан далолат бериб турибдики, айрим миллий группалар кўтараётган масалаларни кўриб чиқишда министрликлар, идоралар, халқ депутатлари маҳаллий Советлари асоссиз тарзда сусткашлик қилмоқдалар.

Ўзбекистон ССР Халқ таълими министрлиги миллий тилларда, аввало татар, корейс, уйғур, турк тилларида ўқитиш масалаларини, шунингдек ўқув жараёнини ўқув-методик жиҳатдан таъминлаш масалаларини етарлича оперативлик билан ҳал этаётгани йўқ. Тегишли республикалар министрликлари билан алоқа сустлиги сабабли таълим қозоқ, тожик, туркман, қирғиз тилларида олиб борилаётган мактабларда 26 номда жаъми 105 минг нусха дарслик етишмаяпти.

Министрлик олий ўқув юртларига кириш имтиҳонларини қозоқ, тожик, қирғиз тилларида қабул қилишни ташкил этиш, қозоқ мактаблари учун бошланғич синф ўқитувчиларини тайёрлашни кенгайтириш, уйғур филологияси ва корейс тили кафедраларини очиш тўғрисида қарорлар қабул қилгани йўқ.

Ўзбекистон ССР Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитети, меҳнаткашлар депутатлари Тошкент шаҳар Совети ва область Советларининг ижроия комитетлари етарлича эътибор беришмаётгани сабабли СССР халқлари тилларида босилган китоблар савдоси дуруст уюштирилмаган. Тошкентдаги махсус китоб магазинида нари борса 5—10 номда ана шундай китоблар сотилмоқда. Аҳолининг луғатларга, тил ўрганиш ва сўзлашув китобларига эҳтиёжи қондирилмаяпти, бу эса тилларни ўрганишни анча қийинлаштирмоқда.

Бухоро, Самарқанд, Қашқадарё областларидаги бир қанча районларнинг аҳолиси ҳозиргача ҳам Тожикистон телевидениеси программаларини кўриш имкониятидан маҳрум.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги «Эфсане», «Гунель», «Чен-чун» ижодий коллективлари ва бошқа шундай коллективларнинг моддий базасини мустаҳкамлаш тўғрисида етарли ғамхўрлик қилаётгани йўқ. Бундай коллективларнинг кўпчилиги ихтиёрида бинолар, зарур жиҳозлар ва асбоблар, овозни кучайтириб берадиган аппаратлар, музика асбоблари йўқ. Миллатлараро маданий - мувофиқлаштириб турувчи марказни ва «Узбекконцерт» составида татар концерт коллективини ташкил этишда сусткашликка йўл қўйилди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми **қарор қилади:**

Халқ депутатлари маҳаллий Советлари, республиканинг министрликлари ва идоралари ўз ишларини Ўзбекистон аҳолисининг кўпмиллатли характерини назарда тутиб, дуруст қайта қурмаётганликлари таъкидлансин. Улар миллатлараро муносабатларни янада ривожлантириш учун, бу соҳада меҳнаткашларни ҳаяжонга солиб турган ўткир масалаларни бартараф этиш учун чора-тадбирларни етарлича оператив ва пишиқ-пухта ўйлаб қабул қилишаётгани йўқ.

Ўзбекистон ССР Халқ таълими министрлиги зиммасига қуйидаги вазифалар юклансин.

— Гражданларнинг истакларини ҳисобга олиб, бўлажак 1989—1990 ўқув йилида умумтаълим мактабларида ўқувчиларни Ўзбекистонда яшаётган СССР халқлари тилларида, шу жумладан тожик, қозоқ, туркман ва қирғиз тилларида ўқитиш кенгайтирилсин, шунингдек, татар, корейс, уйғур, турк тилларини ва бошқа миллатларнинг тилларини она тили сифатида ўқитиш таъминлансин;

— Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон халқ таълими министрликлари билан биргаликда кооперация асосида тожик, туркман, қозоқ, қирғиз ва бошқа миллий мактабларда ўқитувчиларни тайёрлаш масалалари ҳал этилсин. Уйғур филологияси ва корейс тили юзасидан ихтисослаштириш амалга оширилсин;

— 1989—1990 ўқув йилидан бошлаб республика олий ўқув юртларида она тили ва адабиётдан кириш имтиҳонларини қозоқ, тожик, қирғиз тилларида қабул қилиш ташкил этилсин;

— Ўзбекистон ССР мактаблар, ҳунар-техника, ўрта махсус ўқув юртлари ва олий ўқув юртларида Ўзбекистон ССР ва Ўрта Осиё тарихини ўқитишни тубдан яхшилаш учун зарур тадбирлар кўрилсин;

— иттифоқдош ва автоном республикалар билан тузилган мавжуд аҳдномалар асосида мактаблар ва бошқа ўқув юртларини қозоқ, тожик, туркман, қирғиз, татар тилларидаги дарсликлар ва ўқув кўргазмали қуроллар билан таъминлаш учун амалий тадбирлар кўрилсин.

Ўзбекистон ССР Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитети Ўзбекистонда яшаётган миллатлар ва элатларнинг эҳтиёжларини қондириш учун ўқув адабиёти ва бадиий адабиётни нашр этиш ва бундай адабиётларни республиканинг ташқарисидан олиб келиш масалаларини ҳал этсин, бунда луғатлар, сўзлашув ва тил ўрганиш китобларини чиқаришни кўпайтиришга алоҳида эътибор берилсин. Қозоғистон ССР Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитети билан биргаликда корейс ва уйғур тилларидаги адабиётга талабни қондириш тўғрисидаги масала ҳал этилсин. Эҳтиёжни пухта ўрганиш ҳамда қардош иттифоқдош республикаларнинг тегишли ташкилотлари билан алоқаларни ривожлантириш асосида СССР халқлари адабиётига оид китоблар билан савдо қиладиган китоб дўконлари ва бўлимларининг иши яхшилансин, уларнинг миллий маданиятни тарғиб этиш марказлари сифатидаги роли оширилсин.

Ўзбекистон ССР телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети Ўзбекистон ССР алоқа министрлиги билан биргаликда қозоқ, тожик, қирғиз, татар, уйғур, турк, қрим татар тилларида телекўрсатувлар ва радиоэшиттиришлар ҳажмини янада кенгайтириш юзасидан изчил иш олиб борсинлар.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги шу йилнинг охирига қадар «Ўзбекконцерт» составида татар концерт бригадасини ташкил этсин. Бошқа миллий ижодий коллективларнинг моддий техникавий таъминотини яхшилаш юзасидан амалий чоралар кўрилсин.

Тошкент шаҳрида халқлар дўстлиги театрини очиш тўғрисидаги таклиф кўриб чиқилиб, Ўзбекистон ССР Министрлар Советига тақдим этилсин.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Тошкент шаҳрида республика миллатлараро маданият марказини бунёд этиш тўғрисидаги ва шу марказ ҳузурида фольклор коллективлари ва бошқа ҳаваскорлик коллективлари, тилларни ўрганиш тўгараклари, шунингдек СССР халқлари тилларидаги адабиётлар фондлари бўлган кутубхона ва фонотека очиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқсин.

Халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетлари миллий тилларни ўрганиш учун зарур шароитлар яратиш тўғрисида кўпроқ ғамхўрлик қилсинлар.

Турли миллий группаларнинг манфаатларини ифодалайдиган миллий-маданий жамиятлар уставлари белгиланган тартибда кўриб чиқилсин ва тасдиқлансин. Чунки, бундай уставлар СССР Конституцияси, Ўзбекистон ССР Конституцияси қоидаларига, амалдаги қонунларга зид бўлмайди.

Халқ депутатлари область Советлари ва Тошкент шаҳар Совети, уларнинг миллатлараро муносабатлар ва интернационал тарбия масалалари билан шуғулланадиган комиссиялари зиммасига КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясининг миллатлараро муносабатлар масалалари тўғрисидаги резолюциясига амал қилиб, ҳаётий миллий-маданий эҳтиёжларни қондириш юзасидан ишни активлаштириш вазифаси юклансин. Миллий маданиятларнинг равнақи учун, ҳеч қандай камситишсиз тилларнинг тенг ҳуқуқли ривожланиши учун зарур шарт-шароит яратиш тўғрисида халқлар дўстлиги ва қардошлиги руҳида ғамхўрлик қилинсин. Меҳнат коллективларида ва ўқувчи ёшлар ўртасида ўзбек, рус тилларини ва бошқа тилларни ўрганиш кенгайтирилсин.

Қардош республикалар халқ депутатлари Советлари билан иқтисодий, маданий алоқаларни, ташкилотчилик иши тажрибасини ўрганиш кенгайтирилсин.

1 Май шарафига

«УЙ-ЖОЙ—2000»

Фоторепортаж

ҲАМЗА районидаги Генерал Петров кўчасида бўлган киши бугунги кунда бу ернинг тобора гўзаллашиб бораётганлигини кўради. Кўча бўйлаб жойлашган илгариги пастқам, кўримсиз уйлар ўрнида замонавий, тўққиз ва ўн олти қаватли турар жой бинолари қад кўтарди, бу ерда 2000-йилгача бўлган программага кўра кўплаб янги бинолар барпо этилади. Янги микрорайон қад ростламоқда.

— Биз 1 Май шарафига социалистик мусобақани кенг қулоч ёздириб, қурилиш-монтаж ишларини тезкорлик билан олиб боришга интиляпмиз, — дейди участка мастери Александр Курнос. — 2-уйсозлик комбинати 4-қурилиш бошқармасининг Илья Ким етакчилик қилаётган комплекс бригадаси аъзолари шу кунларда монтаж ишларини олиб бормоқдалар. Бир неча ёрдамчи-пудратчилар эса бинода электр, санитария узеллари ва пардозлашга доир ишларни олиб боришяпти.

Биз пардозловчилар бригадаси бошлиғи Зинаида Григорьевна Гета билан ҳам суҳбатлашдик.

— Бу барпо этилаётган бинолар аввалгиларидан бирмунча фарқ қилади, — деди у. — Масалан, аввалги уйларда фақат хоналарнинг ички деворларига гул қоғозлар ёпиштирилган бўлса, эндиликда балконга ҳам ана шундай чиройли қоғозлар ёпиштирилмоқда. Бу эса айниқса баҳор байрами арафасида уйларга кўрк бериб турибди.

Бунёд этилаётган янги микрорайондаги турар жойлар «Ташгипрогор» лойиҳалаш институти ходимларининг лойиҳалари асосида қад кўтармоқда.

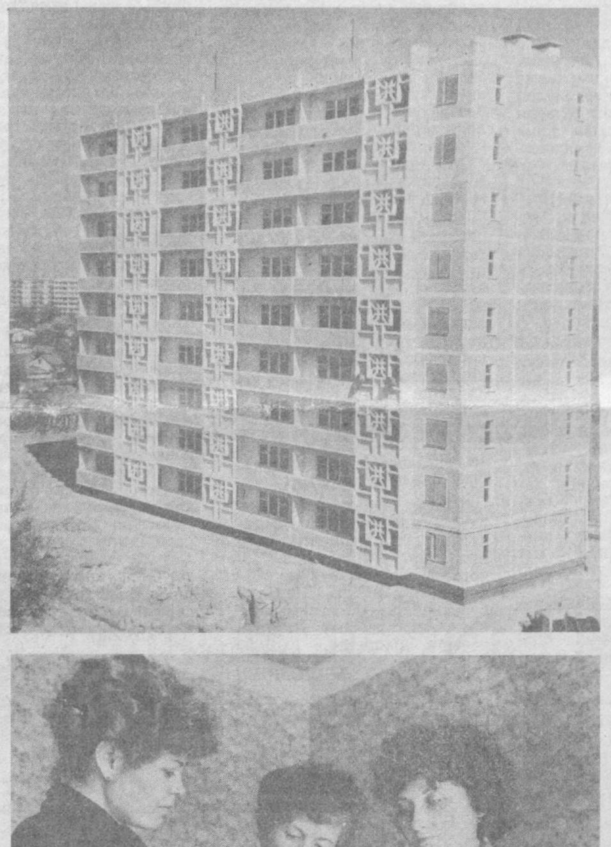

●

Фотолавҳаларда: ана шу микрорайонда байрамолди социалистик мусобақасида фидокорлик кўрсатиб ишлаётган илғорларни кўриб турибсиз. Юқоридаги суратда 2-уйсозлик комбинатининг 4-қурилиш бошқармасидаги И. Ким етакчилик қилаётган комплекс бригада илғорларидан Илҳом Абдужалилов, Александр Усков ва Зайниддин Норбўтаевлар. Ўртадаги суратда 45 квартирали янги уй. Пастдаги суратда эса 2-уйсозлик комбинатининг 25-қурилиш бошқармаси пешқадам пардозловчиларидан (чапдан ўнгга) Т. Ю. Бусаргина, З. Г. Гета (бригадир) ва Е. Ю. Бурсенцевалар.

Х. Мирзакаримов фотолари.

ҲАМКОРЛИК РИВОЖЛАНМОҚДА

Хитой Халқ Республикаси Синьцзян-Уйғур автоном райони (СУАР) делегациясининг Ўзбекистонга визити тугади. Делегация Ўзбекистон ССР Ташқи ишлар министрлигининг таклифига биноан бу ерга келган эди.

24 апрель куни Тошкентда Ўзбекистон ССР Ташқи ишлар министрлиги билан СУАР халқ ҳукумати ташқи ишлар бошқармаси ўртасида протокол ёзувларини имзолаш маросими бўлди. Ҳужжатда иккала томоннинг доимий элоқаларини давом эттириш, савдо-иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий соҳаларда Ўзбекистон ССР билан СУАРнинг министрликлари, идоралари, ташкилотлари ва корхоналари ўртасида ҳамкорлик ўрнатишга ёрдам бериш кўзда тутилган.

Ҳужжатни имзолаш маросимида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари П. М. Абдураҳмонов қатнашди.

Бўлиб ўтган матбуот конференциясида Ўзбекистон ССР ташқи ишлар министри С. О. Азимов билан СУАР халқ ҳукумати ташқи ишлар бошқармасининг бошлиғи Жумохун журналистларнинг саволларига жавоб қайтардилар.

(ЎзТАГ).

Қайта қуришда фаол қатнашайлик

Уруш ва меҳнат ветеранлари кенгашининг Тошкентда бўлиб ўтган республика семинарида ана шу жамоат ташкилоти область кенгашлари доимий комиссияларининг вазифалари муҳокама қилинди. Уруш ва меҳнат ветеранлари Ўзбекистон республика кенгашининг раиси Р. Ғуломов «Қайта қуриш ҳамда уруш ва меҳнат ветеранлари кенгашлари доимий комиссиялари ишини тубдан яхшилаш масалалари» тўғрисида доклад қилди.

Семинар қатнашчилари Узсовпроф, Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети, бошқа жамоат ташкилотлари, министрлик ва идораларнинг раҳбарлари билан учрашдилар. Учрашувларда уруш ва меҳнат ветеранлари турмуш шароитини янада яхшилаш масалалари муҳокама қилинди.

(ЎзТАГ).

ЖАҲОН 24 СОАТ ИЧИДА

●

Си-би-эс телекомпанияси каналлари орқали «Айова» линкоридаги портлашни акс эттирувчи нодир кадрлар биринчи марта кўрсатилди. Уларни тўпдан ўқ отилишини тасодифан видеокассетага ёзиб олишга муваффақ бўлган матрослардан бири олган экан. Экранда линкор палубаси тўсатдан қандай қилиб ёрқин нур билан ёришиб кетгани, унинг ортидан қалин тутун қоплагани яхши кўринади.

●

ГФР ташқи ишлар ва мудофаа министрлари Геншер билан Штольтенберг яқин масофаларга учириладиган ракеталар бўйича музокаралар олиб бориш учун визит билан Вашингтонга жўнаб кетдилар. Геншер Вашингтонга жўнаб кетиши олдидан ГФР телевидениесининг иккинчи программасига берган интервьюсида, Европадаги иттифоқчиларнинг аксарият кўпчилиги СССР билан музокаралар олиб боришни ёқламоқда, деб уқтирди.

●

Хитой матбуоти дам олиш кунлари Чанша ва Сиянь шаҳарларида рўй берган тартибсизликлар ҳақида хабар берди. Чаншада жамоат тартибини тиклаш учун жамоат хавфсизлиги органлари юзга яқин кишини қамоққа олдилар, деб ёзади «Женьминь жибао» газетаси. Рейтер агентлигининг хабар беришига қараганда, ду шанба куни Хитойнинг кўпчилик университетларида демократия кенгайтирилишини талаб қилаётган студентларнинг забастовкалари бошланган.

●

Бразилиянинг шимолий-шарқида икки хафта давом этган сурункали ёмғирлар қарийб 62 минг кишини бошпанасиз қолдирди. Айрим районларда қишлоқ хўжалик экинзорларининг қарийб 70 фоизи сув остида қолган.

Ахборот

22 апрель куни ярим кечада Студентлар шаҳарчаси районида енгилтак аёлларнинг ётоқхонага суқулиб киришга уриниши туфайли совет ва чет эл студентлари ўртасида можароли вазият юзага келди. Бу нарса муносабатларнинг кескинлашувига сабаб бўлди. Безорилик ҳаракатлари қилинди, милиция ходимлари бундай ҳаракатларга чек қўйдилар.

Безорилик факти юзасидан жиноий иш қўзғатилди. Юз берган воқеада айбдор бўлган студентлар жавобгарликка тортилдилар. Ҳозирги вақтда студентларнинг турмуш ва ўқиш шароитларини яхшилаш чоралари кўрилмоқда. Вазият тўла назорат қилиб турилибди.

[ЎзТАГ].

Иқтисодий обзор

Йил якунига пойдевор

Биринчи квартал нималарни кўрсатди?

«Шарқ» кўн-пойафзал ишлаб чиқариш бирлашмасида «Янгилик» индекси билан маҳсулотлар тайёрлаш ҳали харидорларнинг талаб-эҳтиёжларига тўла жавоб бермаётгани хусусида газетамизда ёзган эдик.

Шу бирлашманинг бош инженери Саида Исмоиловна Ғаниева редакциямизга қўнғироқ қилиб, қуйидагиларни маълум қилди:

— Бу бизга сабоқ бўлди. Сабаби, елиб-югуриб, астойдил ишлашга, районда ҳам ўзимизга яраша ўрнимиз бўлишига интилган пайтда бу одамга таъсир қилар экан. Аммо, очиғини айтганда, бирлашмамиздаги ҳозирги суръат бизни қаноатлантирмаяпти. Демак, харидорлар талабини ҳисобга олиб, маҳсулот ишлаб чиқаришни янада кучайтиришимиз керак. Биз буни тўғри тушунамиз. Шунинг учун пойафзал цехида «Янгилик» индекси билан буюмлар тайёрлаш Тоҳир Жалилов бошлиқ бригада коллективи зиммасига юклатилган. Дастлабки хомчўтларга қараганда апрель ойида март ойига нисбатан «Янгилик» индекси билан ишлаб чиқариладиган маҳсулотларимиз ҳажми анча ошади. Йил охиригача эса коллективимиз 200 минг сўмликдан зиёд ана шундай маҳсулотлар тайёрлайди.

1989 йил 1-квартали айтиш мумкинки, бутун йилимизнинг пойдевори, барча ютуқларга ҳам, нуқсонларга ҳам мана шу даврда асос солинади. Агар шу маънода олиб кўрсак, «Средазкабель», электрон-техника заводи, «Тошкентмебель», подшипниклар ремонти заводи, Абразив комбинати, «Тошкент» ёғочни қайта ишлаш заводи каби корхоналарнинг тўла хўжалик ҳисобининг асосий омилларидан бири бўлган фойда олиш топшириғини уддалай олмаганини қандай баҳолаш мумкин? Умуман шаҳримиз бўйича бу кўрсаткич 99,4 процентни ташкил этган бир пайтда, масалан, «Средазкабель»да бу кўрсаткич 18,1 процентга аранг етгани қуюшқонга сиғадими?

Юқорида биз «Янгилик» индекси билан тайёрланаётган буюмларимизга халқ талаби катталигини айтиб ўтдик. Шаҳар бўйича бу борада енгил саноат буюмлари ишлаб чиқариш плани 121,6 процент адо этилди. Планга қўшимча 12 миллион сўмликдан зиёд ана шундай моллар тайёрлангани кишини қувонтиради, албатта. Бу борада ўсиш суръати 111,7 процентни ташкил этди.

Аммо биз шу нарсани ҳам унутмаслигимиз кераккки, йил сайин аҳоли дид ва талаблари ўсиб боряпти. Келинг, энди ўтган йил билан бир таққослаб кўрайлик, масала ойдин бўлади-қолади: қаранг, бу йил биринчи кварталда «Янгилик» индексли маҳсулотларнинг жами халқ истеъмоли моллари ҳажмидаги салмоғи ўсиш ўрнига ўтган йилга нисбатан 0,3 процент камайиб кетибди. «Чевар» тикувчилик, 1-пойафзал фабрикаси, кўн-мўйна заводи, бош кийимлар фабрикаси ва бошқа корхоналарда улар салмоғи ҳали анча паст. Яна, такрор айтамиз, аҳоли, интизорлик билан кутаётган «Янгилик» индексли буюмлар ўша корхонанинг юзи, маркаси бўлгани учун унга талаб тобора ошиб бораверади! Буни унутмаслик керак ва эришилган озми-кўпми силжишлардан сира хотиржамликка берилмаслик зарур. Агар ҳамма шундай иш тутганида эди, шаҳар бўйича «Янгилик» салмоғи ҳам шубҳасиз анча ошган бўлар эди.

Иккинчи муҳим масала (бу ҳам тўла хўжалик ҳисобининг асосий шарти ҳисобланади) — буюртмаларни нома мажбуриятларининг бажарилишидир. 1-кварталда бу борада ўтган йилга нисбатан 0,9 процент ўсишга эришилди. Аммо барибир саноат корхоналари буюртмачиларга 8,1 миллион сўмлик маҳсулотни ўз вақтида етказиб бера олмадилар. Ёки соддароқ қилиб тушунтирсак, шаҳарда шартнома тузган ҳар етти корхонадан бири ўз ваъдасининг устидан чиқмади. Улар билан танишинг: «Средазэлектроаппарат» ишлаб чиқариш бирлашмаси — 0,8 миллион сўмлик, «Узвторцветмет» — 0,7 миллион сўмлик, экскаватор ишлаб чиқариш бирлашмаси 0,8 миллион сўмлик, «Узвторцветмет» эса 1,1 миллион сўмлик маҳсулотни буюртмачиларга кам етказиб бердилар.

Ўтган март ойидагина «Қизил тонг» ишлаб чиқариш бирлашмаси, бош кийимлар фабрикаси, экскаватор ишлаб чиқариш бирлашмаси, химия-фармацевтика, резина-техника буюмлари, геология-қидирув, дурадгорлик буюмлари заводлари квартал графигини барбод қилдилар. Булар орасида шундай корхоналар ҳам борки, бу ҳол сурункали давом этиб келяпти.

Бу соҳада ижобий мисоллар ҳам бор. «Малика» трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмаси ёки подшипниклар ремонти заводи, 243-граждан авиация ёки Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг нашриёти сингари корхоналар февраль ойида бу борадаги қолоқликни март ойида тўла қоплашга муваффақ бўлишди. Камчиликларга шу тариқа барҳам берса бўлар экан-ку.

Буюртмаларни ўз вақтида бажариш ҳақида сўз борганда республика енгил саноат министрлигига қарашли корхоналар савдо тармоқларига 3,6 миллион сўмлик кенг истеъмол буюмларини кам етказиб берганини афсус билан тилга олишга тўғри келади. Яна ўша-ўша аҳвол: тўқимачилик комбинати — 2,9 миллион сўмлик маҳсулотни кам етказиб берган. «Қизил тонг» ишлаб чиқариш бирлашмаси эса 600 минг сўмлик буюмни мўлжалдан кам берган.

Энди объектив сабаблар ҳақида икки оғиз сўз. «Средазэлектроаппарат» коллективи Курск ва Тбилиси заводларидан АП—50 ва бошқа маркадаги автоматларни тўла миқдорда ололмади. Бундай аҳволда қандай қилиб корхона коллективи маҳсулот қарзини узсин? Ёки экскаватор ишлаб чиқариш бирлашмасини олиб кўрайлик. Уларга Калинин экскаватор заводи ваъда қилган редукторларни етказиб бермади. «Узвторцветмет» га ҳам таъминотчилари панд беришди. Демак корхоналарнинг ва тармоқ министрлигининг раҳбарлари бунинг чорасини излаб топишлари, бу «сурункали касаллик»ка айланиб кетмаслиги учун унинг олдини оладиган бирон тадбир кўришлари зарур. Ахир, аҳолининг бунақа «объектив сабаблар» билан нима иши бор? Уларга мўлжалдаги, ваъда қилинган маҳсулот керак, вассалом!

Бултурги январь — март ойларига нисбатан бу йил саноат ишлаб чиқариш ялпи ҳажми 4,4 процентга ўсди. Ўсиш суръати ўтган ойда 107,1 процентни ташкил этди. Аммо айни пайтда 27 корхона (ёки жами саноат корхоналарининг 15,8 проценти) маҳсулот ишлаб чиқаришни камайтириб юборди. Булар — «Ташхимсельмаш», агрегат, «Тошкент» ёғочни қайта ишлаш заводи, экскаватор ишлаб чиқариш бирлашмаларидир.

Шаҳар саноатининг меҳнат унумдорлиги ўсиш суръатлари 108,1 процентни ташкил этди. Айни вақтда 25 корхона уни пасайтириб юборишга йўл қўйди. Шаҳарда бу ўсишнинг ҳаммасига меҳнат унумдорлигини ўстириш эвазига эришилди.

Ҳ. ИКРОМОВ.

«Лола» пешқадамлари

Ўтган йилнинг якунларига кўра «Лола» атир-упа фабрикаси Бутуниттифоқ социалистик мусобақа ғолиблари сафидан ўрин олди. Мазкур коллектив сўнгги йилларда ишлаб чиқариш топшириқларини ортиғи билан адо этиб келмоқда. Меҳнат самарадорлигининг ошишида корхона цехлари ўртасида меҳнат рақобатининг яхши йўлга қўйилганлиги ҳам яхши самара беряпти.

Фабриканинг пластмасса цехи умумий ютуқларга муносиб ҳисса қўшаётган коллективлардан. Якуний натижалар самараси кўп жиҳатдан мана шу цех ишчиларининг меҳнатига боғлиқ. Турли крем, упа ҳамда тиш пасталарининг идишлари қанчалик чиройли, қанчалик кўзни қувонтирадиган бўлса, бу маҳсулотларни сотиш шунчалик яхши бўлади. Бу борада фабрикада чет элдан келтирилган янги линияларнинг ишга туширилиши яхши натижа беряпти. Пластмасса идишларнинг сифатли бўлишида коллектив фаолиятига етакчилик қилаётган цех бошлиғи Елена Семченконинг жонкуярлигини алоҳида таъкидлаш керак.

Пластмасса қуювчи Гулсара Абдуллаева эса коллектив илғорларидан. Бу пешқадам ишчи план-топшириқларини мунтазам равишда ортиғи билан адо этиб, маҳсулотнинг аъло сифатини таъминламоқда.

⊙ СУРАТДА: цех бошлиғи Е. Семченко ва ишчи Г. Абдуллаева.

Маҳсулот сифати ошади

Темир-бетон буюмларини тайёрлашда иссиқ намликнинг ўзига хос таъсир кучи каттадир. Шу сабабли ҳам бу жараённи жадаллаштириш юзасидан жиддий илмий-амалий тадқиқотлар олиб борилиб, дастлабки ютуқларга эришилмоқда.

Днепропетровск инженерлик-қурилиш институти мутахассис олимлари ана шу йўналишда олиб борган изланишлари айниқса яхши самара берди. Олий ўқув юртининг бетонлар технологияси кафедраси коллективи томонидан ишлаб чиқилган иссиқ намликнинг оптимал режими темир-бетон буюмларини тайёрлаш сифатини оширишда муҳим роль ўйнади. Шунингдек, бу янгилик қурилишда иссиқлик энергиясини кўплаб тежаб қолиш имконини берди.

Юқорида айтиб ўтилган бу тадқиқотлар «Узоргтехстрой» тресги мутахассислари билан яқин ҳамкорликда амалга оширилди. Эндиликда самарали изланишлар натижалари трестга қарашли корхоналарда муваффақиятли қўлланилмоқда. Йиғма темир-бетон ҳамда йирик панелли уйсозлик комбинатларида илғор методлардан фойдаланганда ҳар бир куб метр бетонни тайёрлаш учун сарфланадиган маблағ иқтисод қилиб қолинади.

А. АЛИЕВ.

Озиқ-овқат программаси бўғинлари

Завод ҳовлисида — ёрдамчи хўжалик

«УЗТРАНССПЕЦСТРОЙ»га қарашли Қўйлиқ асфальт-бетон заводи мазкур бирлашманинг кўзга кўринган пешқадам корхоналаридан. У ишлаб чиқариш план-топшириқларини муваффақиятли адо этиш эвазига мўмайгина даромад фондини яратяпти.

Ҳақиқий интилишлар доим ўзининг самарасини бераркан. Завод Олмалиқ, Ангрен, Чирчиқ, Фарғона ва Самарқандда ўзининг махсус цехларига эга. Бу бўлинмалар территорияларидан фақатгина ишлаб чиқариш муаммоларини бартараф этиш учун эмас, балки озиқ-овқат масалаларини ҳал қилиш учун ҳам фойдаланишга қарор қилинди. Дастлаб Ангрендаги асфальт цехининг ҳовлисида иш бошланди. Илгарилари бу ерга йўли тушганлар территориянинг унчалик обод бўлмаганлигини яхши билишади. Кичкинагина ҳовлининг ён-атрофи тош ва шағал билан қопланиб ётарди. Корхонадагилар ёрдамчи хўжалик учун айнан мана шу ерни танладилар. Март ойида 82 бош қўй ва эчки, 50 бош чўчқа, сентябрь ойида эса яна 52 бош чўчқа сотиб олинди. Цехнинг бир қисми тозаланиб, фермалар қурилди. Шунингдек, 45 яшик асалари ини сотиб олинди. Ўтган йили 7 ноябрь байрамида корхона ишчилари учун ёрдамчи хўжаликдан келтирилган дастлабки маҳсулотлар тақсимланди. Дастлабки йил якунларига кўра завод ва бирлашма ишчилари 450 килограмм асал, 2167 килограмм гўшт билан таъминландилар. Шунингдек, 663 сўмлик жун давлатга топширилди. Атиги ярим йилгина мавжуд бўлган хўжалик учун ҳар ҳолда ёмон натижа эмас. Қолаверса, шу нарсаларнинг ҳаммаси алоҳида территория эмас, балки завод территориясида барпо этиляпти. Шу ўринда корхона ишчиларининг ниҳоятда яхши ишга қўл урганликларини айтиш керак. Ахир, бўш ётган кичик майдончадан ҳам шунча даромад олиш мумкин экан-ку. Бу ишнинг яна бир яхши томони, мазкур фермачалар ишчиларнинг шундоққина кўз остида. Зарурат туғилганда улар ўз хўжаликларида ишлаши, умумий ишга ҳисса қўшишлари мумкин.

Завод аҳли шунингдек, асосий корхона территориясида гул етиштиришни ҳам йўлга қўйди. Шу йил бошида қишки шароитларда гул, лимон ва сабзавотлар етиштириш мақсадида 1000 квадрат метрлик теплица қуриб битказилди. Бу ерда биринчи сафар чиннигул экишга қарор қилишганди. Ҳозир заводга йўли тушган киши асфальт ва бетон ишлаб чиқарилаётган, машиналар тинимсиз ҳаракатда бўлаётган бу корхона территориясида киши кўзини қувонтирадиган ям-яшил майдон яратилганини кўради. Қисқа вақт ўтиб, бу ер ҳақиқий чаманзорга айланишига кафолат бериш мумкин. Теплицада тиним билмай меҳнат қилаётганлар бунга астойдил ҳаракат қилишяпти. Завод мазкур теплицани бунёд этишга 30 минг сўм маблағ сарфлади. Мазкур теплица икки йилга қолмай ўзига сарфланган харажатларни ортиғи билан қоплайди.

Бирлашма корхона коллективига Бекобод районидаги «Авангард» совхозидан каттагина территорияни ажратди. Ёрдамчи хўжалик барпо этиш учун берилган 60 гектар ер майдонининг 19 гектари ўзлаштирилган бўлиб, қолгани жуда катта меҳнат талаб қиларди. Бирлашма шунингдек мазкур ёрдамчи хўжалик учун 461 та қўй ажратди.

Заводга ажратилган ер майдонларини ўзлаштириш учун катта маблағ талаб этилади. Шунинг учун корхонадагилар ерни деҳқонларга ижарага бериш ниятидалар.

Коллектив ёрдамчи хўжалик ишини яхшилашга астойдил киришди. Шу йилнинг апрель ойида хўжаликда қўй ва эчкилар сони 576 тага, чўчқалар 337 тага етди. Биринчи кварталда ишчиларга 1530 килограмм гўшт тарқатилди.

Фермаларда ишнинг унумли ташкил этилиши яқин келгусида бирлашмани тўла гўшт билан таъминлаш имконини бериши мумкин.

Завод коллективининг ёрдамчи хўжаликлардан умиди катта. Кейинги беш йилликда қўй-қўзилар сонини 1000 та, чўчқалар сонини 600 та, асалари оилаларини 150 тага етказиш, йилига 5 тонна қўзиқорин етиштириш, ем-хашак жамғариш учун 200 гектар ер майдонини ўзлаштириш, шунингдек сабзавот ва мевалар етиштиришни йўлга қўйиш, «Авангард» совхозида 200 бош қорамолга мўлжалланган ферма қуриш, ишчиларни гўшт, сут маҳсулотлари билан таъминлаш сингари перспектив планларни бажаришга бу ерда ҳозирданоқ киришилган.

Коллектив аъзолари орасида боғдорчилик ширкатларига аъзо бўлишни истовчилар ҳам кўпчиликни ташкил этади. Лекин бу йил навбатда турган 60 кишидан атиги 20 тасига махсус участкалар ажратилди, холос. Агар ер билан таъминлаш масаласи ҳал қилинса, бу ҳам Озиқ-овқат программасини бажаришга қўшилган муносиб улуш бўларди. Завод коллективи келажакда бу режаларнинг тўла бажарилишига умидвор. Бугунги ташланган дастлабки одимлар бунга яққол далилдир.

В. МАДИМАРОВА.

Тошкент тўқимачилик комбинатининг 3-тўқув филиали мазкур корхонанинг илғор коллективларидан саналади. Бу ердаги мавжуд дастгоҳларда ҳар куни юзлаб метр хом сурп тўқилиб, пардозлаш фабрикасига юборилади.

Филиалда барча цехларнинг иши бир-бириники билан узвий боғлиқ. Масалан, тўқув цехида ишлаб чиқариладиган хом сурпнинг сифати ҳар жиҳатдан йигирувчилар топширган танда, арқоқ иплари, шунингдек калавалаш цехидан олиб келинган маҳсулот сифатига боғлиқ.

Тўқувчилар, айниқса калавалаш цехининг илғорлари—мастер ёрдамчиси Ёқубжон Саидов ҳамда калаваловчи Сайёра Очиловаларнинг меҳнатидан ниҳоятда мамнунлар. Ҳар иккала ишчи ўз олдиларига қўйилган вазифани шараф билан уддалаб, барча турдаги калаваларнинг аъло сифатли бўлишига эришяптилар.

СУРАТДА: С. Очилова ва Е. Саидов.

Т. Каримов фотолари.

Долзарб мавзуда суҳбат

ЖИНОЯТЧИЛИК:

Тошкентда жиноятчилик кўпаяётганлигини статистика маълумотлари ҳам, кундалик воқелигимиз ҳам кўрсатиб турибди. Қасддан одам ўлдириш, танга қаттиқ жароҳат етказиш, номусга тажовуз қилиш, талончилик, босқинчилик, гиёҳвандлик, фоҳишабозлик кучайди. Бунинг сабаби нимада? Махсус мухбиримиз Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети Ички ишлар бошқармаси бошлиғининг ўринбосари милиция полковниги У. А. Абдуғаниев билан шу ҳақда суҳбатлашди.

— Урайим Абдуғаниевич, жиноятчиликнинг тобора ўсиб кетаётганидан, айниқса жиноятчиларнинг «ёшариб» бораётганидан ҳамшаҳарларимиз ташвишга тушмоқдалар. Бунга нима дейсиз?

— Бундан ҳаммамиз ташвишдамиз. Рақамлардан кўз юмиб бўлмайди. 1989 йилнинг ўтган ойларида ўтган йилнинг шу даврига нисбатан жиноятлар сони 36 фоизга кўпайди. Бу асосан, шаҳарнинг Сергели, Киров, Чилонзор, Фрунзе, Куйбишев районлари ҳиссасига тушади. Бизни ёшлар ўртасидаги жиноятчиликнинг ўсиб бораётганлиги айниқса безовта қилмоқда. Шаҳарда содир этилаётган жиноятларнинг ҳар бештадан биттасини ҳали мўйлаби сабза урмаган ёшлар қилишяпти. Ўтган йили 354 нафар мактаб ўқувчиси, 353 нафар ҳунар-техника билим юрти ўқувчиси, 227 нафар ҳеч қаерда ўқимайдиган ва ишламайдиган ўспирин жиноятга қўл урган.

Бунинг асосий сабаби — айрим ота-оналарнинг турмуш ташвишларига, қолаверса маишатга берилиб кетиб, ўзларининг жамият олдидаги энг асосий бурчлари — бола тарбиясини унутиб қўйганликларидадир. Бир мисол. Айни пайтда Тошкент шаҳрининг ўзида вояга етмаган болаларига мутлақо қарамайдиган 610 та оила бор. Ўтган йилнинг ўзида эса 44 киши суд ҳукми билан ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум этилди.

— Тўғри, кўпчилик ота-оналар кундузи ишда бўлади. Кечқурун ишдан ҳориб қайтишади. Ҳеч нарсага тоқати ҳам бўлмайди. Болалар эса кун бўйи назоратсиз қолишади. Айримлари мактабларга бормай тентираб юришади. Бу масалада ота-оналар ўта масъулдир, лекин фақат уларни айблаш инсофданмикан?

— Гапингизда жон бор. Жиноятчиликнинг кўпайишига яна бир сабаб бор. Бу ҳам бўлса, ёшлар ўртасида олиб бориладиган оммавий-тарбиявий ишларнинг сохталигидир. Агар шаҳардаги ёшлар билан ишлаётган муассасаларнинг ҳисобини олсак, бизнинг ёшларимизни оммавий-тарбиявий ишлар билан ниҳоятда банд деб ўйлаш мумкин. Қанчадан-қанча спорт майдончалари, клублар, маданият саройлари бор. Афсуски, улар доимо бўм-бўш. Содир этилаётган жиноятларнинг 75 проценти ўсмирлар ўқишда ёки фойдали бирор иш билан машғул бўлиши керак бўлган пайтларда рўй беряпти.

— Айрим ота-оналарнинг «Ҳа, бу ўткинчи шўхлик, арзимас иш, бола бўлгандан кейин шўхлик қиладида» деб қарашлари кўпинча ажаблантиради...

— Ҳа, балли. Катта ёшдаги одам бир марта жиноят қилиб, жазо муддатини ўтагач, у қайта бу ишни қилмаслиги мумкин. Аммо ёш ўсмир бир марта жиноятга қўл ургач, кейинги умри давомида яна бир неча марта, ҳатто беш-ўн марта қинғир ишга қўл уриши мумкин. Илмий-тадқиқот институтларининг таҳлили шуни кўрсатмоқдаки, суд ҳукми билан «алоҳида хавфли рецидивист (жиноятчи)» деб тан олинганларнинг учдан биридан кўпроғи жиноятни ўсмирлигида қилган. Бу ниҳоятда чуқур ижтимоий масаладир. Вояга етмаганларни тўғри тарбиялаш учун айрим тарбиячиларнинг ўзини ҳам тарбиялашимиз керак. Фикримиз қуруқ бўлмаслиги учун бир мисол келтириб ўтаман. 1988 йил ва шу йилнинг ўтган ойларида ўқув юртларининг юздан ортиқ тарбиячилари, педагогл а р и ҳушёрхонага тушиб чиқишди, айримлари жиноят қилганликлари учун жавобгарликка тортилдилар.

— Ҳақиқатан, кейинги пайтда ичкиликбозликка қарши кураш анча сусайди. Бу борада қабул қилинган қарор ҳаётга етарли тадбиқ этилмай қолди. Айрим раҳбарлар буни вақтинчалик тадбир деб ташлаб қўйдилар. Афсуски, ичкилик туфайли қилинаётган жиноятлар кўпайиб боряпти...

— Буни ҳушёрхо н а г а «ташриф» буюраётганлар сони ва сифатидан ҳам билсак бўлади. Минг афсуски, улар камайиш ўрнига кўпайиб боряпти. 1987 йилда 11.965 киши тушган бўлса, 1988 йилда 14.025 киши ҳушёрхона меҳмони бўлган. 1989 йилнинг фақат биринчи кварталида 4544 киши шаҳар ҳушёрхоналарига «ташриф» буюрди. Бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 352 киши кўп, демакдир.

Бизни бир нарса ташвишлантирмоқда: 1987 йилда 157 киши иш жойида арақ ичиб, маъмурий жавобгарликка тортилган бўлса, 1988 йили уларнинг сони 216 кишига етди. Шу йилнинг биринчи кварталида эса милиция ходимлари 54 кишининг иш пайтида маст эканлигини аниқладилар.

Иш жойида ва иш пайтида ичкилик ичувчилар сони аслида бундан ҳам кўп. Чунки корхона ва ташкилотларнинг, муассасаларнинг раҳбарлари бу масалага панжа орасидан қараб келяптилар. Шу йилнинг ўзида электрон-техника заводидан 23 киши, Октябрь революцияси номли заводдан 22 киши, «Узбекхлопкомаш» бирлашмасидан 15 киши, Тошкент политехника институтидан 10 киши, 11-«Висотстрой» трестидан 6 киши маст бўлиб, ҳушёрхоналарга келтирилган, 12-март куни 8-темир-бетон буюмлари заводи ишчиси В. Романов кетма-кет ишга икки марта маст бўлиб келган. 820-қурилиш-монтаж пое з д и ҳайдовчиси А. Висоцкий ишхонада ичгани учун 50 сўм жарима тўлади. «Узбекгидроэнергострой» трестининг 7-ётоқхонасида Р. Исмоилов, А. Плотников, Г. Ахмадшинлар ичкиликбозлик уюштиришган пайтда қўлга тушишди. Ичкиликбозликнинг оммалашишига савдо ходимлари ҳам «ҳисса» қўшяптилар. Айни пайтда 120 та магазинда спиртли ичимликлар сотишга рухсат этилган. Бироқ сотувчилар бир қисм арақ-вино маҳсулотларини яшириб, оширилган нархда сотишмоқда. Масалан, Куйбишев райпишчеторгига қарашли 43-магазин ходими Ш. Минаваров винони ортиқча нархда сотганлиги учун жиноий жавобгарликка тортилди. Ҳамза районидаги 26-магазин мудири арақ-винони омборда сотган. Бундай мисоллар жуда кўп. Ўрни келганда шуни эслатиб қўймоқчимиз, иш жойида ичкиликбозликка йўл қўйган раҳбарларга партия ва ҳукуматимизнинг талаблари ўзгарган эмас. Яна бир ташвишли томони шундаки, кейинги пайтда «қўлбола» спиртли ичимликлар тайёрловчилар ва бу билан чайқов қилувчилар кўпайиб кетди. Биз бунга қарши кескин чоралар кўряпмиз. Ўтган йилнинг ўзида беш юзга яқин «ихтирочи»лар аниқланиб, маъмурий жавобгарликкка тортилдилар.

— Кейинги пайтда марказий матбуотда, айниқса телевидениеда фоҳишабозлик масалаларига кенг ўрин беряляпти. Тошкент ҳам бундайлардан муст а с н о эмас. Уларга қарши қандай чоралар кўриляпти?

— Бугунги кунда мингдан ортиқ хулқи бузуқ аёллар милиция ҳисобида турибди. Уларнинг 40 проценти ҳеч қаерда ишламайди ва ўқимайди. Бу аёлларнинг 62 процентининг ёши ҳали ўттизга етмаган. Уларнинг 45 фоизи меҳмонхоналарда ва ресторанларда юриб, бузуқчилик қилади. Чет эллик гражданларга ўз танини сотиб, кун кўрувчи аёллар ҳам бор. Фақат ўтган йилнинг ўзида «Ўзбекистон» меҳмонхонасидан 180 нафар енгил табиатли аёл ушланди.

Милициямиз фақат уларни аниқлаб қолмай, балки бундай бузуқ, суюқоёқ аёлларга нисбатан комсомол ташкилотлари ва медицина муассасалари билан ҳамкорликда бир қатор жиддий чораларни кўрмоқда. Бузуқчилик билан ушланган аёл албатта медицина кўри-

Саҳифа меҳмони

Партия ва матбуот ветерани, Иттифоқ миқёсидаги шахсий пенсионер Сулаймон АЗИМОВ:

«Бу кунларни кўрмаганлар бор...»

Совет матбуоти бешигини тебратганлардан бири, Ўзбекистонда Совет давлатини мустаҳкамлашнинг фаол иштирокчиси, публицист Сулаймон Азимов 80 ёшга тўлди. «Қизил Ўзбекистон» газетаси ва «Коммунист» журнали муҳаррири, республика Компартияси Марказий Комитетининг секретари, партия тарихи институтининг директори, маданият министрининг ўринбосари, фалсафа ва ҳуқуқ институтининг сектор мудири, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, Акмал Икромов, Файзулла Хўжаев ва Йўлдош Охунбобоевларнинг сафдоши бўлган Сулаймон ота ҳозир ҳам фаол.

Мутлақо беайб бу кишини шахсга сиғиниш даврида партия даргоҳларидан бирида иш кабинетидан олиб кетиб, қамаб қўйишди. Шунинг учун ҳам суҳбатимиз беихтиёр тарихнинг ўша аянчли саҳифаларини варақлашга кўчиб кетди...

— Дарҳақиқат, саждакор ўша йилларнинг тарихнинг аянчли даври деб тўғри тавсиф қилдингиз. Аммо ҳозирги ёшларимиз якка ҳокимликнинг халқларимиз бошига солган кулфатларини ҳали ҳам бус-бутун тасаввур қилолмайдилар...

— Ўттизинчи йилларнинг бошларида «Чет эл разведкасининг гумаштаси», «Халқ душмани» сингари сохта тамғалар босилган рус, украин, белорус ҳамда Туркистон халқларининг неча минглаб ажойиб фарзандлари, Ленин, партия ва революция ишига сидқидилдан содиқ юзлаб коммунистлар қамоқларга ташландилар, «Ватан хоини», деган энг иснодли туҳматлар билан ўлимга маҳкум этилдилар.

Туркистонда эса «пўлат одам» (Сталин)нинг ўта итоаткор ва содиқ гумаштаалари ҳатто одамларнинг етти ухлаб тушига ҳам кирмаган «Советларга қарши исёнкорлар ташкилоти»ни тўқиб чиқаришди. Совет ҳокимияти учун курашиб, Ленин ғояларини ҳаётга эндигина татбиқ этишга жон-жаҳди билан киришган жуда кўп ўзбек кадрлари бекордан-бекорга нобуд бўлиб кетишди.

Мени ҳам ўша йўқ ташкилотнинг иштирокчиси сифатида қамашди. Шу пайтларда конституцион кучга мутлақо эга бўлмаган аксилқонуний «Махсус кенгаш» деб номланган махфий орган ўз билганича иш кўрар, у суд ва прокуратура органлари нари турсин, ҳатто республика партия ва совет ташкилотларини ҳам тан олмасди. Шунинг учун одамлар у ёки бу таниқли партия, совет ходими, етук фан ва маданият арбобларини бир оқшомда қамалганини аранг билиб қолар, улар тўғрисида «Халқ душмани» ёки «Яширин ташкилот аъзоси экан» деган миш-мишлар тарқаларди.

Ўша махфий орган мени «исёнкор» деган туҳмат билан ўн йилга қамаб юборди. Қамоқ муддатининг ҳаммасини ўтадим, неча йиллаб якка камераларда азоб чекдим. Аммо муддатим тугаганидан кейин ҳам мени ўз юртимга қайтариш ўрнига яна Россия шаҳарларини дарбадар кезиб юришга мажбур қилишди. Шу зайлда яна тўрт йил сургунда юрдим. Ҳарқалай, тирик қолдим. Лекин ушбу ёруғ, эркин кунларни кўролмаганларга юрагим ачишади...

— Сулаймон ака, сиз уларни номманом танирмидингиз!

— Бўлмасамчи, ахир ҳаммамиз бирга ишлаганмиз. Ҳар куни бўлмасада, кунора Марказком йиғилишларида, ёзувчи ва олимлар анжуманларида учрашиб турардик. Бунинг устига мен республикамизнинг биринчи президенти Йўлдош ака Охунбобоевнинг шахсий котиби эдим. Айниқса, менга Акмал Икромовнинг сўзамоллиги, ҳазилкаш ва одамийлиги жуда-жуда ёқарди. У оммавий йиғин ва мажлисларда ёзилган текстга қараб бирор марта нутқ сўзлаганини кўрган эмасман. Халқ мақол, матал ва иборaларини жуда яхши ўзлаштириб олган эди у киши. Файзулла Хўжаев эса аксинча, ниҳоятда жиддий одам эдилар. У Акмал акага ўхшаб ҳазил ва аскияларга аралашиб кетавермас, одамлар ҳам Файзулла ака олдида ўзларини жуда сипо тутишарди. Бегуноҳ қурбон бўлган бу икки буюк сиймо ўзбек халқининг энг оғир ва қайтмас йўқотиши бўлди, дейиш мумкин.

— Ҳа, халқимиз шахсга сиғиниш йилларида ўзининг жуда кўп бебаҳо арбобларидан жудо бўлди...

— Уларнинг ҳар бирини эслайвериб, кўзларимда ёш қуриб қолди. Мана, Султон Сегизбоев. Ўшанда у республика Халқ Комиссарлар Советининг раиси эди. 1938 йилнинг ёзида Тошкент область партия конференцияси округ офицерлар уйида ўтказилаётган эди. Султон ака президиумда залга нигоҳ ташлаб ўтирарди. Бирдан НКВД ходимлари кириб келишди, ҳеч кимни писанд қилмай тўппа-тўғри президиумга ўтиб, Сегизбоевни ўртага олиб залдан чиқиб кетишди. Делегатлар анграйганча қолаверишди. Қарангки, республика ҳукуматининг бошлиғини унга бўйсинувчи бир муассаса ходимлари олий органнинг рози-ризолигисиз партия анжуманидан олиб кетиб қамаб юборавериша-я.

Ҳа, жуда оғир давр эди у пайтлар. Ачинарлиси шуки, ўзбек зиёлилари боғининг энг сермева дарахтлари қирқиб ташланди, маданиятимизнинг эндигина чаман бўлиб очилган гуллари узилиб, саждакорлар оёқлари остида топталди. Абдуллажон Каримов босмачиларга қарши кураш йилларида неча бор ўлимга рўбарў бўлган мард ва жасур йигитлардан бири эди. Туркистон аксилинқилобий кучларга раҳнамолик қилган чор армиясининг ҳарбий саркардалари Абдуллажонни кўп марта тузоққа илинтиришга интилиб, каттакатта инъомлар, тиллолар ваъда қилишган. Ўшандаям у революция ишига содиқ қолган. Ленинчи коммунист келиб-келиб репрессия даврида ўз маслакдошлари қўлида нобуд бўлди. Энг мудҳиши шунда эдики, халқ яккаш диктаторга ниҳоятда ишонарди. Сталин эса ана шу ишончдан фойдаланиб, мутлоқ ҳокимлик сари интилишда софдил ва жанговар кишилардан ўз йўлини тозалаб борарди. Ўттиз олтинчи йилга келиб «доҳий даражаси»га кўтарилган «темир» йўлбошчи, айниқса, идеология ходимларидан жуда-жуда қўрқарди. Шунинг учун ҳам шу йилларда фан ва маданият арбобларига қирон келди.

Бу фақат республика экономикасидагина эмас, фанимиз ва маданиятимиз, ахлоқ ва одоб, миллий урф-одатларимизда ҳам турғунлик ҳолатини вужудга келтирди. «Халқлар отаси»нинг тил, маданият, миллий масала, ленинизм ҳақидаги «асар»ларида баён этилган дабдабали ғоялар ҳаётдаги ўз ифодасидан осмондай йироқда эди. Бунга тиллар яқинлашиб қўшилиб кетиши ҳақидаги назариянинг пуч бўлиб чиққанлигини мисол келтириб ўтишнинг ўзи кифоядир.

Ана шу хом ғоялар учун ҳам унга қарши туриши мумкин бўлган зиёлиларнинг юқори қисмидан «буюк доҳий» тезроқ халос бўлмоғи зарур эди, унга оғиздан чиққан ҳар сўзни маъқуллаб, чапак чалиб турадиган садоқатли тобелар керак эди.

— Ана шу югурдак ижрочи ва тобелардан тириклари ҳозир ҳам борми!

— Келинг, ука, ёмонларнинг кирдикорларини тилга олгандан кўра, яхшиларни хотирлаб, уларнинг руҳини поклаганимиз маъқул. Мен сизларга ҳар бирига ҳайкал ўрнатиш лозим бўлган ажойиб қалам соҳиблари ҳақида гапириб берай. Шулардан бири моҳир сўз устаси Сотти Ҳусайн. У «Ёш ленинчи» газетасининг муҳаррири эди. Ўзбекистон ёзувчилар уюшмасининг шаклланишида муҳим роль ўйнаган Сотти Ҳусайннинг адабий тўгарагида Миртемир, Юнус Латиф сингари кўплаб адиблар тарбия топиб камолотга эришдилар.

Ана шу тоифадаги қалам соҳибларидан Холмуҳаммад Охундий ўз даврининг ниҳоятда етук кишиси эди. Ўттизинчи йилларда Ўзбекистон ижтимоий ҳаётида жуда катта роль ўйнаган «Фарғона» газетасига муҳаррирлик қилган ҳам Холмат ака араб, форс ва рус тилларини худди ўз она тилидай яхши ўзлаштириб олганди. Лутфулла Олимий, Абдулла Раҳмат, Собир Абдулла ва Абдулла Қаҳҳор каби адиблар шу алломa таълимини олганлар. Қамалиш арафасида Холмат ака (ҳамма уни шундай деб атарди) Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида матбуот бўлимининг мудири эди.

Мен ҳозир якка диктатлик даврининг бегуноҳ қурбонлари бўлган Абдулла Қодирий, Отажон Ҳошим, Чўлпон, Фитрат, Маннон Рамз, Боту, Собир Қодирий, Элбек, Лутфулла Олимий, Абдулла Қамчинбек, Носир Саид, унинг укаси Наим Саид, Санжар Сиддиқ, Ҳабиб, Наби ва Мажид Қодирийлар, Ғулом Зафарий, Ғози Юнус, Ғози Олим, Қаюм Рамазон, Ҳусайн Ғозий, Қосим Сорокин, Исо Шарофхўжа, Зиё Саид, Юнус Латиф, Муҳаммад Усмонлар ҳақида алоҳида тўхталиб ўтмоқчи эмасман. Ҳозир кўпчилигимиз уларнинг айримлари билан аллақачон танишиб олганмиз, асарларини ўқиганмиз.

Аммо шу ерда баъзи саволларни ўртага ташламоқчиман: хўш, ўзбек совет адабиёти ва маданияти ривожига салмоқли ҳисса қўшган бу сиймолар ҳаёти ва ижодий фаолияти нега энди сусткашлик билан тадқиқ қилинаяпти? Ахир, уларни адабиёт ва журналистика оламининг бир гуруҳ мутахассисларидан бўлак ҳеч ким билмайдику? Халқимиз озодлиги йўлида ўз жонларини фидо қилган шу буюк кишилар номларини абадийлаштириш, асарларини кўплаб оммавий нусхада нашр этиш пайти келмадимикин? Яқин ўтмишимиз жабрдийда намояндаларига бу қадар эътиборсизлик билан қараш бизни келгуси авлод олдида гуноҳкор қилиб қўймасмикин?

Носир Саид «Муштум» журналининг энг актив ижодкорларидан бири эди. Унинг «Оттўрвасоқол», «Абутанбал» сингари тахаллусларда чиқарган жуда кўп ҳикоя, ҳажвия ҳамда фельетонларини ҳамиша мириқиб ўқирдим. У ҳам арзимаган туҳмат билан қамоққа тушди. Бардош ва иroданинг мустаҳкамлигини кўрингки, ўн етти йил ер ости зах камераларида ётса ҳам тафаккурини равшан сақлаб қола олди. Олтмишинчи йилларда у билан бирга ишлар эканман, қамоқдан бели букчайиб, саломатлигини йўқотиб чиққан оппоқ соч-соқолли бу кишидаги мантиқан кучли ҳазил-мутойибани кўриб, ҳайратга тушардим.

Дарсликлари кекса авлодни саводхон қилишда беҳиқоя катта аҳамият кашф этган совет Ўзбекистонининг биринчи олимларидан Шокир Раҳимий ҳақида алоҳида тўхталиш ниятидаман. У етук ўзбек зиёлиларидан бири эди. Шокир аканинг, айниқса, «Совға» деб номланган дарслиги жуда кўп марта қайтақайта нашр этилган. Ўта беозор, камтар ва одамохун бу кишининг тўсатдан қамалиши кўпчиликнинг юрагини ларзага солди. Кексалар давраларида Шокир ака ҳозир ҳам зўр ҳурмат ва эҳтиром билан тилга олинади.

Ўзбек китобхонларини доҳий Ленин мероси билан илк бор таништира бошлаган таржимонлардан бири Лутфулла Олимий бўлиб, унинг «Миллият масаласи» номи билан нашр этилган китобига совет давлати асосчисининг миллий масалага оид мақола, нутқ ва ёзма мулоҳазалари киритилган эди. Китоб биринчи марта Самарқандда босмадан чиқди. Ўша пайтлардаёқ ўлкамизда доҳий асарларига чанқоқлик кучли бўлгани учун китоб жуда тез тарқалиб кетди.

Лутфулла аканинг ниятлари улкан эди, у доҳийнинг русчада босиб чиқарилган китобларини ўзбекчага таржима қилиб нашр қилдириш орзусида юрарди. Афсус, режаларини амалга оширолмай қолди. Унга ҳам «Халқ душмани» тамғасини босиб, турмага тиқдилар. Кейинчалик суриштирсам, у қамоқдан афтода бир ҳолда чиқиб, Наманган областидаги колхозлардан биридаги қариндошлариникида яшаб юрган ва шу ерда вафот этган.

Аммо Зиё Саиднинг маънавий мулкига нисбатан баъзи нопок шахсларнинг виждонсизларча муносабатда бўлгани ҳанузгача уни таниганларнинг зардасини қайнатмоқда. Маълумки, ўткир қалам соҳиби 30-йилларнинг ўрталаридаёқ «Ўзбек вақтли матбуоти тарихи» номли китобини нашр қилдирган эди. Кейинги китобларини у қамалгандан кейин фақат ҳаммуаллиф бўлган шахснинг имзоси билан чиқарилганлиги кечирилмас бир ҳолдир. Ўйлайманки, давр бу каби қаллобликларга нисбатан адолатли муносабатини билдириб, янги нашрлар ўзининг ҳақиқий муаллифини топса ажаб эмас.

— Суҳбатимиз бошида, Сулаймон ака, кадрларимиз қирғинлигини жиддий йўқотиш, деб атадингиз. Бу гапни қайси маънода тушуниш керак!

— Сизни англадим. Бу йўқотишнинг учта аччиқ ҳасрати бор. Биринчидан, баркамол кишилар айни ижодий кучга тўлиб-тошган пайтларида забун бўлдилар. Иккинчидан, ана шу йўқотиш туфайли гуркираб ривожланиб бораётган ўзбек совет маданиятининг бошига гурзи тушгандай бўлди, оқибатда анчагача бир жойда топталиб қолдик. Қолаверса, халқимиз яратилиши мумкин бўлган ажойиб санъат дурдоналари ва фанимиз кашфиётларидан маҳрум бўлди. Мен йўқотиш деганда шуларни назарда тутган эдим.

Қанчалик машаққат кўрмай, одамларга, жамиятга бўлган ишончни йўқотмадим. Худди ўйлаганимдай бўлиб чиқди, туҳмат мени эгди, аммо синдиролмади. Ҳақиқат эгилди-ю, аммо яна қаддини ростлади. Шунинг учун руҳим тетик...

— Олдимизда қўшалоқ байрамлар турибди, самимий қутловимизни қабул қилинг, Сулаймон ака...

Раҳмат. Биз журналистлармиз, укаларим. Сизларни, аввало ўзимизнинг анъанавий байрамимиз — матбуот куни билан муборакбод этаман. Ҳозир журналистлар қайта қуриш фронтининг олдинги сафларида боришяпти, уларга халқ ишончи, ҳурмат-эътибори ҳам кучаймоқда. Буни шу қувончли воқеа мисолида ҳам кўриш мумкинки, илгари Кремлдаги депутатлар залида атиги етти нафар қалам соҳиблари иштирок этарди. Ҳозир давлат олий органида журналистларнинг 60 нафар вакили бор.

Саҳифа мезбонлари
А. НУРИМОВ ва Д. ОБЛАЕВ.

РЕДКОЛЛЕГИЯ

«Мушоҳада»нинг навбатдаги сони 30 майда чиқади.

«МУШОҲАДА» («Размышление»)
Ежемесячный выпуск общественной редакции газет
«Тошкент оқшоми» и «Вечерний Ташкент»

Ҳар ойнинг сўнгги ҳафтасида сешанба кунлари чиқади.

Справкалар учун телефонлар: 32-54-15, 33-99-42, 32-53-66.

МУШОҲАДА

№ 4 (16)

«Тошкент оқшоми» ва «Вечерний Ташкент» газеталари жамоатчилик редакциясининг ойлик нашри

1989 йил, апрель

Дўстлик—табаррук туйғу

«Кўздан кўру дилдан бил»

ЎЗБЕК донолигида бир ибрат бор: «Гиламингни қўшнингга сот, бир чеккасида ўзинг ўтирасан». Бу нақл замирида жуда катта мазмун уйғунлашган. Зеро узоқдаги қариндошдан яқиндаги қўшни афзал. Биз неча ўнлаб асрлар давомида икки азим дарё бўйларида деҳқончилик қилиб, Мирза ва Батпақ дала чўлларида, Оқмулла қирларида ёнма-ён пода ҳайдаганмиз, Боботоғ, Помир ва Тянь-Шан тоғларида овга тузоқ қўйганмиз. Қозоқ қизини олиб қочган қирғиз ўзбек куёвини доимо ардоқлаб юрган, ўтмишда ҳеч қачон расмий чегара билмаган туркман тожикни тилло тожим деб ҳали-ҳанузгача бошга кўтариб келаяпти. Биз ҳамиша таржимонсиз, имо-ишорасиз ҳар биримиз ўз тилимизда бир-биримизни қадим-қадимлардан яхши тушуниб, дўст тутиниб келганмиз.

Ҳа, биз азал-азалдан қуда-қайим, ерлари каби қалблари ҳам бир-бирларига туташ халқлармиз. Тўғри, турғунлик замонасида ҳиссиётларимиз бирмунча топталди, ҳам руҳан, ҳам жисмонан азоб чекдик. Бироқ ўша йилларда ҳам азалардаги ҳамдардлигимиз, тўйлардаги тўёналаримиз баҳридан кечганимиз йўқ.

Инқилобнинг дастлабки йилларида эрк нашидасидан тўлқинланган халқларимиз ўртасидаги ўша «борди-келдиларнинг» ҳозир яна йўлга қўйилганлиги ҳаммамизга беқиёс шоду-хуррамлик бахш этади. Ҳукуматларимиз раҳбарларининг яқингинада муштарак корхоналар вужудга келтириш юзасидан бир даврада ўтириб, олиб борган мунозара-музокараларининг ўзи Қозоғистон ва Ўрта Осиё республикалари ўртасидаги амалий мулоқотларнинг янада камол топишидан далолатдир. Дўстни бошингга кулфат тушганда сина, дейдилар. Замин кўчуви тожик қишлоқларини вайрона қилганлиги тўғрисидаги шум хабар барча ўзбеклар қалбини зир титратди, биз ҳамдардликкина билдириб қолмай, қардошлар орасида биринчи бўлиб эртаси куниёқ ёрдамга шошилдик. Яқинда қўшни туркман вакилларини ўзбекнинг қадимий музофоти—Бухоро тупроғидаги кутиб олиш тантаналарининг илиқ ҳовури ҳали ҳам қалбларимиздан кўтарилганича йўқ.

Буюк қозоқ адиби Абайнинг «Дўстлик тили — унсиз тил, кўздан кўру, дилдан бил» деган сатрлари бу нодир, табаррук туйғу ҳамиша қалб тўрида ардоқланишидан, унга сохталик, қуруқ ваъзхонлик бегона эканлигидан башоратдир.

Биз—қўшнилармиз, қардошлармиз. Бутун ер курраси инсониятнинг умумий уйига айланиб бораётган бир пайтда қўшнилараро амалий алоқалар реал изга кўчмоғи, ҳамкорликнинг ҳаммага тенг манфаатдорлиги тағин ҳам кучаймоғи лозим.

Ҳеч кимга сир эмаски Ўзбекистон, Тожикистон ва Туркманистон сув бўлса тупроғида косов кўкариши мумкин бўлган республикалардир. Шундай экан, шу қардош учта диёр майдонларида сабзавот, мева ҳамда полиз маҳсулотлари етиштиришни кўпроқ йўлга қўйиш, шу асосда фақат қозоқ ва қирғиз дўстларимизнигина эмас, мамлакатимизнинг шимол ўлкаларини ҳам шу маҳсулот билан тўла таъминлаш мумкин.

Демоқчиманки, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида ҳам регион иқлим ва тупроқ шароитига қараб табақалаштириш йўлга қўйилса, иқтисодий жиҳатдан ниҳоятда катта наф кўрган бўлур эдик. Бунинг учун Қозоғистон ва Қирғизистон зоналарида асосий эътибор чорвачилик маҳсулотлари ҳамда картошка ва пиёз етиштиришга қаратилиб, иссиқ иқлимга хос экин ва мевалар Тожикистон, Туркманистон ва Ўзбекистонда кўпроқ етиштирилмоғи лозим. Ана шу мақсадга эришмоқнинг асосий йўли қардош бешта республика қишлоқ хўжалигида муштарак агрофирмаларни вужудга келтиришдан иборатдир.

Муштарак корхона ва агрофирмалар қўшнилар ўртасидаги қадимий дўстликни янада мустаҳкамлабгина қолмай аҳолининг озиқ-овқатга бўлган эҳтиёжини ҳам янада тўлароқ қондириш имконини беради. Энг муҳими, ўзаро алоқаларимиз тағин ҳам мустаҳкамланади.

Қирғиз нақлида шундай дейилади: «Дўст дўстга кулиб боқса, ариқда сув ўрнига сут оқади». Дарҳақиқат, ўзбек, қозоқ, тожик, туркман ва қирғиз халқларининг ҳамкорлиги эркин иттифоқимизда қардошликнинг амалий намунаси бўлиб қолмоғи лозим.

М. ЕДГОРОВ,
Тошкент Давлат университети иқтисод кафедрасининг ўқитувчиси.

Ошкоралик одоби

Бу—чўнтагимизга зарар-ку!

Демократия ва ошкоралик софдил совет кишилари учун сув ва ҳаводек зарур. Негаки, биз эндиликда кўнглимиздаги гапларни рўй-рост ўртага ташлаб, қайта қуриш туфайли бўртиб чиққан муаммоларни баҳамжиҳат ҳал қилмасдан туриб жамиятимиз ҳаракатини тезлатолмаймиз. Афсуски, баъзи бировлар ортиқча ҳиссиётларга берилиб, айрим бадбин кишилар қўлида қўғирчоқ бўлиб қолмоқдалар. Оқибатда давлатимиз моддий жиҳатдан анчагина зарар кўрмоқда. Ахир Тбилисидаги воқеалар оқибатида берилган қурбонлар, ишлаб чиқариш маромининг бузилганлиги учун кимдир жавоб бериши кераккуʼ?

Халқимизда бир нақл бор: ҳўкизнинг шохига урилса, бутун бадани зириллайди. Бир шаҳарда корхоналар тўхтаб қолганлиги учун ишлаб чиқарилмаган маҳсулотлар бутун давлат экономикасига, қолаверса, ишчиларнинг чўнтакларига салбий таъсир кўрсатади. Бундан ташқари, шу хилдаги мақсадсиз намойишлар халқларимиз ўртасидаги бирликка озми, кўпми путур етказади. Шунинг учун ҳам мен СССР Олий Совети Президиумининг яқинда қабул қилган «Давлатга қарши жиноятлар учун жиноий жавобгарлик тўғрисида»ги қонунини ҳамда бошқа актларга баъзи ўзгартириш ва қўшимча киритиш тўғрисидаги Фармонини маъқуллайман.

Ошкоралик яхши, аммо унинг одоб доирасидан чиқиб кетишига биз асло йўл қўя олмаймиз. Мен бу гапни ўзбек ишчиларининг оддий бир вакили сифатида айтаяпман!

Раҳматжон НОДИРМАТОВ,
Тошкент шаҳар 3-босмахона ишчиси.

СУРАТДА: «Матбаа аълочиси» ўртоқ Р. Нодирматов.
Т. Каримов фотоси.

Газетхон: фикр билдирмоқчимиз!

Ҳижрон— муҳаббатга имтиҳон

Кўримсизгина бир инсон қалбининг бардош бобида метин, муҳаббатда зоғдай юмшоқ, ғам юкини кўтаришда фил белидан ҳам бақувват бўлиши мумкинлигини адиб Саид Аҳмад билан ўтказилган суҳбат мазмунидан билиб, худди пўлат оловда тоблангандай чин муҳаббат ҳам ҳижронда янада сайқалланишини энди англаб етдим.

Мен ҳурматли ёзувчимизни ҳам, унинг рафиқалари, муҳтарама шоирамиз Саида опани ҳам кўрган эмасман, фақат уларнинг ҳикоя, шеър, романлари билан ошноман.

Мени ҳайратга солаётган нарса шуки, бу қадар даҳшатли ташвишлар гирдобида қолган адиб одамларни кулдириш учун кучни қаёқдан топа олди эканлар? Саида опа шеърларидаги нолани ҳам энди тушуниб етаётгандайман. Шунинг учун адибларимиз, олимларимизнинг реал ҳаёти билан биз, газетхонларни мунтазам таништириб бораётган жажжи газетамиздан ниҳоятда мамнунмиз. Агар мен санъаткор бўлганимда ана шундай иродали кишиларнинг мусаффо қалбларидан ҳайкал ясаб, энг серқатнов жойларга ўрнатиб қўйган бўлур эдим.

Дилбархон ЎРИНОВА,
уй бекаси.

Қарс икки қўлдан

Очиғини айтсам, Донобувамизнинг қуда-андачилик меҳр-оқибатлари ҳақидаги фикрлари айни кўнгилдаги гаплар бўлибди,—«Қудалар»ни кучли ҳаяжон билан ўқиб чиқиб, ана шу хулосага келдим.

Битта арзимаган матоҳ учун келинига қўшиб ўғлини ҳам кўчага ҳайдаган ота қилмишларини қандай изоҳлаш мумкин, ахир? Шу отанинг фарзандлари ҳам анойи эмас дейишса, бунга ҳеч ким ажабланмайди, чунки катта арава қаердан юрса, кичиги ҳам унинг изига тушади.

Мен маҳалла фаолларидан бириман, яқиндагина бир воқеанинг гувоҳи бўлдим. Келин саломни унутгани учун қайнота ундан норози экан. Бунинг устига келин ҳамиша қовоғини солиб юрармиш. Шулар сабаб бўлиб, оилада совуқ шамол эса бошлабди. Бундан хабар топган қизнинг отаси дарҳол қудасиникига келиб, орадаги нохуш кайфиятни бартараф этишга киришган. Бўлиб ўтган суҳбатда биз ҳам иштирок этдик. Маълум бўлдики, келин ишдан чарчаб келар экан, бунинг устига болалар хархашаси, овқат пишириш, идиш-товоқ ювиш, эр кийим-бошини саришталаш дегандек, хуллас, чарчаган кўнгилга кулги сиғармиди. Устига устак, қайнатанинг қулоғи ҳам оғирроқ экан.

— Мен ҳеч саломни канда қилмайман,— дейди келин жилмайишга интилиб, — дадамлар яхши эшитмайдилар...

Шундай бўлса-да меҳмон қуда қайната ва эр олдида қизини койиган бўлди. Бундан ҳижолат чеккан оила аъзолари ўзларини қўйгани жой тополмай қолишди. Оқибатда оилада яна илиқ муносабат қарор топди.

Ҳа, қарс икки қўлдан, деб бежиз айтмаган халқимиз. Қудалар ҳамиша иноқ бўлмоқлари лозим. Бу — ёш оила тақдири учун ниҳоятда муҳимдир.

Абдуфаттоҳ НАБИХЎЖАЕВ,
Киров районидаги «Янгиариқ» маҳалла комитетининг аъзоси.

Меҳмон— отангдан улуғ

«Мушоҳада»нинг ўтган сонида чоп этилган «Аҳвол қалай, меҳмонлар?» сарлавҳали мақолани ўқиб халқимизга хос бир ажойиб фазилатни баъзиларга эслатиб ўтишни лозим деб топдим.

Маълумки, меҳмон — отангдан улуғ, деган ғаройиб бир ҳикматимиз бор. Агар уйингизга биров келса, остонада қўлингизни кўксингизга қўйиб, самимий кутиб оласиз.

Афсуски, пойтахт меҳмонхоналарида ўзбек халқидаги шу мўътабар удумнинг кичикроқ заррасини ҳам тополмаймиз. Айниқса, «Россия», «Ленинград», «Дўстлик», «Тошкент» меҳмонхоналарида мижозларни менсимайгина қабул қилишади. Бизнингча, мутасадди ўртоқлар . меҳмонхоналар маъмуриятлари ходимларига одоб сабоғидан тез-тез дарс бериб туришса, чакки бўлмасди.

Сафар РАҲИМОВ,
Янгиер районидаги «Ҳамза» совхози ишчиси.

Жасоратнома

27-тирик!

ҚЎЛИМДА «ОГОНЁК» журналининг 1943 йил август сони. Унда ҳамюртимиз Олимжон ака Ортиқовнинг жангчи кийимида Я. Павлоцкий томонидан олинган расми тагида, жумладан, қуйидаги сўзлар ёзилган: «Ҳаракатдаги Армия, Ўрта Осиё Давлат университетининг собиқ студенти, жасур ўзбек жангчиси ўртоқ Олим Ортиқов Улуғ Ватан уруши фронтларида душманга қарши курашиб, 219 гитлерчини ўлдирди ва 10 тасини асир олди. Суратда: «Қизил Юлдуз» ордени ва «Жанговар хизматлари учун» медали ҳамда «Аълочи разведкачи» нишони билан мукофотланган жангчи-разведкачи ўртоқ Олим Ортиқов (ТАСС фотохроникаси)». Ўша пайтда Олимжон бор-йўғи 20 ёшда эди. Ҳа, дунёда абадий қоладиган нарса, донониниг сўзию, ботирнинг иши...

1944 йил март ойининг охирлари. Шонли Совет Армиясининг зафарли ҳужумлари бутун фронт бўйлаб давом этаётган кунлар. Корсун-Шевченко йўналиши Володарка қишлоғига навбатдаги резведка группаси жўнатиладиган бўлди. Шу қишлоқда душман штаби жойлашган, деган маълумот бўлиб, шуни тезликда аниқлаб, душманнинг навбатдаги режаларини билиш учун яна «тил» керак бўлиб қолди. Разведка йўлга чиқиб, икки кун деганда Володарка қишлоғига яқинлашди. Ўрмон оралаб тепалик томон юра кетишди, тўсатдан фашистлар қаршидан чиқиб қолишди. Одатдагидек, развекачиларда автомат, граната ва бошқа қуроллар бўлиб, улар дарров ётиб олишди. Олимжон ва Витя Хаткевич душман томонга граната иргитишди. Портлашдан сўнг фашистлар овози ўчди. Разведкага бош бўлган Олимжон группанинг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида яшириниб атрофни кузата бошлади. Шу орада қаердандир снаряд учиб келиб Олимжон ёнида порлади. Олимжон бошқа ҳеч нарсани эслай олмайди...

Кўзини очса, госпиталда ётибди. Контузия бўлганини, 10 кун беҳуш ётганини, 28-куни тилга кириб, яна орадан 20 кун ўтгач эшита бошлаганини — ҳамма-ҳаммасини кейинчалик касаллик варақасидан ўқиб билиб олди. Хуллас, госпиталда икки ярим ойдан ортиқ даволанди.

Чамаси, бу орада дўстлари разведкадан қайтганларида Олимни чалажон ҳолатда Володаркада бир кампирнинг уйига ташлаб келдик, тириклигини билмаймиз, дейишибди. Разведкачилар излаб сафдошини тополмагач, комендатура бошлиғи, подполковник В. Попович «Жангда қаҳрамонларча ҳалок бўлди» деган машъум «қора хат»ни уйига йўллашга мажбур бўлибди...

⊙

Апрель ойи бошларида Олимжон ака қуролдош дўстлари қатори Воронеж шаҳрида уюштирилган дўстлар учрашувига таклифнома олди. Бир группа ветеранлар ва собиқ разведкачи дўстлари билан Винница шаҳрига ўтди. Ниҳоят Тетиев шаҳрида бўлди. Ахир, шу ердан машъум «қора хат» Тошкентга жўнатилган эди-да. Энди бу шаҳар марказида Улуғ Ватан урушида ҳалок бўлганлар хотирасига ажойиб ёдгорлик қад кўтарган. Баланд мармар лавҳадаги 150 фамилиянинг 27-нчисига «Ортиқов Олим. 28 март 1944 йил» деб битилган ёзувни кўриб дўстлар ҳайратдан қотиб қолишди. Олимжон аканинг кўзларига ёш қалқиди. Ўша куни тетиевликлар хонадонлари ҳақиқий байрам тусини олди. Ахир, ҳамма қаҳрамонларча ҳалок бўлди, деб ўйлаган халоскорни соғ-саломат кўришдан ҳам ортиқ қувонч бўладими? Шу куниёқ шаҳар аҳли Олимжон аканинг фамилияси қаршисига зарҳал ҳарфлар билан «Тирик» деган ёзувни қайд этиб қўйишди. Олимжон акага эса «Воронеж озод қилинганига 30 йил», «Канев озод қилинганига 30 йил» медаллари топширилди.

Ҳозир жасур ўзбек разведкачиси, 5 орден ва 16 медаль кавалери азиз ҳамшаҳримиз Олимжон ака Ортиқов рафиқалари Мухтарамахон ая билан беш фарзанд ва 12 неварага бош қош. 1952 йилда Тошкент политехника институтини, кейин эса тўқимачилик институтини тугатдилар. Узоқ йиллар мобайнида енгил саноат министрлигига қарашли конструкторлик бюросида фидокорона меҳнат қилиб, эндиликда кексалик гаштини сурмоқдалар. Табиатан тиниб-тинчимас Олимжон ака бир неча йилдан бери Октябрь районидаги «Авангард» маҳалла комитетига раислик қилиб келмоқда. У ҳар Ғалаба байрамида собиқ қуролдошларидан ҳазиломуз мактублар олади, ҳаммаси бир савол билан бошланади:

— 27-нчи, тирикмисан?

Дония ЗОКИРОВА,
матбаачи.

Гулми гул ё сизми гул, қизлар?

Т. Каримов фотоэтюди.

Илтимосингизга мувофиқ

Давлат тили нима?

Ҳозир олимларимиз, партия ва совет органларининг ходимлари, ёзувчилар, ҳуқуқшунослар, ишчи, колхозчи ва бошқа жуда кўп тармоқларнинг мутахассислари давра суҳбатларида, матбуот, радио ва телевидениеда давлат тили юзасидан конкрет фикрларини ўртага ташлаб, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида шу масала бўйича ташкил этилган махсус комиссияга амалий ёрдам беришга интилмоқдалар. «Мушоҳада»нинг айрим мухлислари эса бизга «Давлат тили нима?», деган савол билан мурожаат қилишаяпти:

КПСС Марказий Комитетининг «Политическое образование» журнали (1989 йил, 5-сони)да фалсафа фанлари доктори, профессор Э. Тодевосяннинг юқоридаги сарлавҳа остида мақоласи берилди. Редакциямизга тушаётган саволларга маълум даражада жавоб бериш ниятида мазкур мақоланинг қисқача баёнини газетхонлар эътиборига ҳавола қилаётирмиз.

Сўнгги йилларда бу савол сиёсий ўқув системаси тингловчилари ва пропагандистларигина эмас, бутун жамиятимиз диққат-эътиборида турибди. Қизғин баҳсларнинг асосий боиси шундаки, тингловчи ва пропагандистларимиз справочник ва ўқув дарсликларининг бирортасида ҳам давлат тили муаммолари билан боғлиқ бўлган саволларга аниқ жавоб топишолмаяпти. Шу соҳанинг мутахассислари эса бу масалада ҳар хил ва ҳатто қарама-қарши позицияларни эгаллаб туришибди.

Очиғини айтганда, давлат тили муаммоси илмий социализм назария ва практикасида янгилик эмас. В. И. Ленин Октябрь революциясигача бўлган даврлардаёқ чоризмнинг буюк миллий давлатчилик шовинизмини кескин қоралаб, бошқа миллатлар тилининг камситилишига қарши шафқатсиз кураш олиб борган эди.

Октябрь революциясидан кейин миллий тенглик, шу жумладан, тилларнинг ҳам миллий тенг ҳуқуқлиги ҳақида доҳий принциплари аста-секин ўз ифодасини топа бошлади, баъзи республикаларда халқ тили давлат тили сифатида конституцион кучга ҳам эга бўлди. Бироқ шахсга сажда қилиш даври бу принципларнинг оёқ ости қилинишига, миллий тилларнинг ҳар томонлама камситилишига кенг йўл очиб берди. Оқибатда миллий маданият ва маҳаллий урф-одатлар ривожи турғунликка юз тутди.

Қайта қуриш, демократия ва ошкоралик табиийки, миллий тилларга нисбатан ленинча принципларни қайта тиклашни асосий вазифалардан бири сифатида олдинга сурди.

Шундай савол туғилади: нега энди бугун бир қатор республикаларда давлат тили муаммоси бу қадар кескин ва тўлқинланиб муҳокама қилинаяпти? Республика давлат тилини алоҳида бўрттиришга бирор объектив асос борми? Бор, деб жавоб қилади файласуф олим ўз мақоласида, аввало, тилларнинг ҳар қандай тенг ҳуқуқлигида ҳам уларнинг жамиятдаги функциялари, амалий аҳамияти ва роли бир хил эмас. Ҳар бир республикада ўша миллий тил амалда алоҳида ўрин эгаллайди, асосий роль ва вазифаларни бажаради. Ана шу объектив омил қонунда, шу жумладан, Конституцияда ўз ифодасини топиши керакми? Олимнинг назарича, керак. Бунга эса тўла тенг ҳуқуқли барча тиллар орасидан давлат (расмий) тилини ажратиш туфайли эришилади.

Иккинчидан, ўтмишдаги ленинча миллат — тил сиёсати ва амалиётидан чекинишлар туфайли бир қатор республикаларда тил ўрганиш, айниқса, туб миллатга мансуб ёшлар томонидан миллий тилни ўрганиш ва фойдаланиш борасида инқироз ҳолати вужудга келиб қолди. Жумладан, саксонинчи йиллар ўрталарида Белоруссияда аслида белорус тилида ўқитиладиган бирорта мактаб деярлик қолмади, жамият сиёсий фаолиятида бу тилдан камдан-кам фойдаланилди, оилавий турмуш доирасида ҳам тил муаммоси кескин қисқарди. Ана шундай жараёнлар у ёки бу даражада Украина, Молдавия, Қозоғистон, Латвия, Литва, Эстония республикаларида ҳам давом этди. Аҳвол шу даражага етиб келгач, гуманитар зиёлилар ва студентлар орасида ўз миллий тиллари тақдири учун жиддий ташвиш ҳиссиётлари ниҳоятда кучайди. Аслида давлат тилини ажратиш тўғрисидаги таклифлар ҳам ана шу ташвишлар билан узвий боғлиқдир.

Вужудга келган шундай аҳвол республика ва маҳаллий органлардан бугунги кунда болаларни миллий тилда ўқитишнинг кенг ва реал имкониятларини яратиш ва миллий тилдан давлат ва жамоат фаолиятида кенг фойдаланиш учун қўшимча тадбирларни амалга оширишни талаб этмоқда.

КПССнинг XIX конференцияси шуни таъкидладики, СССРнинг барча гражданлари ўз она тилларини ривожлантириш ва улардан бошқа халқлар қатори тенг ҳуқуқлилик доирасида фойдаланиш, совет кишилари томонидан милатлараро муомала воситаси сифатида ихтиёрий равишда тан олинган рус тилини ўрганиш кўпмиллатли социалистик жамиятимизнинг муҳим принципидир. Шу билан бирга конференция миллий тилнинг давлат, жамият ва маданий ҳаётнинг ҳамма соҳаларидаги актив ҳаракати тўғрисида жиддий ғамхўрлик кўрсатиш, республика номи билан аталадиган тилларни шу территорияда яшовчи бошқа халқлар томонидан ўрганилишини ҳар томонлама рағбатлантириш заруриятини алоҳида қайд этди. Айни пайтда партиямиз анжумани шуни ҳам кўрсатиб ўтдики, бу зарурият ўрганиш учун тилларни ихтиёрий равишда танлашнинг демократик принципларига асло зид бўлмаслиги лозим. Бу кўрсатмадан қуйидаги хулоса келиб чиқади: конституцион кучга кирган давлат тили «тил шовинизми» позициясини эгаллаб олмаслиги шарт. Бизнинг назаримизда, рус тили бутун мамлакатимизда миллатлараро муомала тили сифатида СССР Конституциясида ўзининг қонуний ифодасини топиши мақсадга мувофиқдир. Шундай қилинганда миллий ва интернационал якдиллик амалий ҳаётимизда уйғун ҳолатни кашф этган бўлур эди.

Пировардида муаллиф ўз фикрларига шундай якун ясайди: демак, социализм шароитида давлат тилининг демократик ва интернационал моҳияти шундаки, республика аҳолиси томонидан кенг фойдаланиб келинаётган тил расмий муомала воситасидир. У амалий фаолиятимизда фойдаланилади ва давлат ҳамда жамоат органлари, халқ маорифи, маданият, фан, хизмат, ишлаб чиқариш тармоқларида шу тилда иш юритилади. Республика шу тилнинг ҳар томонлама қўллаб-қувватланишини таъминлайди, ўз ҳуқуқий ҳимоясига олади, унинг ривожланиши юзасидан алоҳида ғамхўрлик кўрсатади. Аммо тилнинг давлат статуси шу тил учун махсус имтиёзлар яратилади, деган гап эмас, у меҳнаткашларнинг бошқа миллат тилларидан фойдаланиш ва ўз миллий тилларини ривожлантириш борасидаги ҳуқуқларини асло поймол қилмаслиги керак.

Савол-жавоб

Марҳамат, сўрайверинг...

С. СОБИРОВ: Электр қувватидан фойдаланишда танишим хатоликка йўл қўйибди. У счётчикни ҳисоб қилишини тўхтатиб, бир неча ой электрдан бепул фойдаланибди. У илгари ҳам бундай тартибни бузишда ушланиб огоҳлантирилган экан. (Маъмурий жазо қўлланилган). Энди уни жиноий жавобгарликка тортишмоқчи, шу тўғрими?

Жавоб: Ҳа, тўғри. Ўзбекистон ССР Жиноят кодексининг 118-моддасига мувофиқ рўзғорда ғараз мақсадларни кўзлаб электр ёки иссиқлик энергиясидан ёки газдан ўзбошимчалик билаан фойдаланганлик, улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш ҳоллари бундай хатти-ҳаракатлар шундай қилиш учун маъмурий жазо чораси (жарима солинган бўлса) қўлланилгандан кейин содир этилган тақдирда ёки жиддий зиён етказилишига олиб келса, икки йилгача муддатга озодликдан маҳрум қилиш ёки шу муддатга ахлоқ тузатиш иши бериш билан ё бўлмаса уч юз сўмдан бир минг сўмгача миқдорда жарима билан жазоланиши белгиланган.

⊙

С. БОТИРОВ: Мен олий ўқув юртида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқийман. Диплом иши ёзмоқчиман. Айтингчи, отпуска муддати неча ойни ташкил қилади? Иш жойидаги ҳақ бу вақт учун қандай тўланади?

Жавоб: Ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиётганлар диплом ишларини бажариш ва уни ҳимоя қилиш учун отпуска олиш ҳуқуқига эгадирлар. Бундай отпусканинг муддати ўрта махсус ўқув юртларининг ўқувчилари учун 2 ой, олий ўқув юртларининг студентлари учун — 4 ой. Бунда олий ўқув юртларида ўқиётганларга ўртача ойлик иш ҳақи, лекин ойига кўпи билан 100 сўм миқдорида, ўрта махсус ўқув юртларида ўқиётганларга ойига кўпи билан 80 сўм миқдорида пул тўланади.

Маъмурият тегишли ўқув юртларининг тавсияси билан олий ўқув юртларида ўқиётганларга, уларнинг танлаган ихтисоси бўйича бевосита ишлаб чиқаришнинг ўзида танишишлари ва диплом ишига материаллар тайёрлашлари учун иш ҳақи сақланмаган ҳолда қўшимча бир ойлик отпуска бериш ҳуқуқига эга.

⊙

М. АНОРОВ: Мен «Узлегэнерго» саноатига қарашли корхонада ГАЗ—53 маркали машинада ҳайдовчи бўлиб ишлайман. Аввал менга жами бўлиб 21 иш куни муддати билан отпуска бериларди. Айтингчи, машина ҳайдовчиларига отпуска муддати қонунда қандай белгиланган?

Жавоб: СССР меҳнат ва социал масалалар Давлат комитети ва ВЦСПС Президиумининг 1974 йил 25 октябрь 298/II—22 сонли қарори билан тасдиқланган рўйхатида кўрсатилишича, 1,5 тоннадан 3 тоннагача оғирликдаги ҳажмда юк кўтарадиган автомашина ҳайдовчилари учун отпускасига қўшимча 6 иш куни, 3 тонна ва ундан ошиқ оғирликдаги ҳажмда юк кўтарадиган автомашина ҳайдовчилари отпускаларига қўшимча ҳақ тўланадиган 12 иш куни белгиланади.

Сизга ҳам ушбу қоидага риоя қилингани ҳолда отпуска берилиши керак.

А. ҲАСАНОВ,
ҳуқуқшунос.

Донобува даврасида

Кексалик — умр ниҳояси эмас

ҲАММА фарзандларини уйлантириб, эгасига «топшириб» тинчиган Ражаб бобо тўсатдан ётиб қолди: наҳотки юракдаги сўнгги дард билан оламдан кетса? Ҳа, уни ўғли Исломжоннинг оилавий тақдири қийнарди. Кенжаси ҳанузгача бефарзанд эди. Ниҳоят у Севар момони чақириб кичик келиннинг аҳволи билан қизиқди. Жавобдан қониқди шекилли, «ҳайрият» дея беозоргина абадий уйқуга кетди.

Бобо фарзандларига васиятида «Овоз чиқармайсизлар», Севар момога «Кўк киймайсан, мен ҳамма ниятимга етдим», деб кўз юмган эди. Қария сўнгги дарддан ҳам дариғ бўлиб оламдан ўтди.

Кексалик — умрнинг доно даври. Аммо шундай боболар ҳам борки, кексайганда инжиқ бўлиб қолади. Халқ ибораси билан айтганда жуда хунук қарийди. Биз сағал нарса иззат нафсига тегиб кетаверадиган, хонадонда якка «хўжайин»ликка интилувчи қарияларни ҳам кўп учратганмиз. Улар оилада ҳамма унинг измида бўлишини хоҳлайдилар. Тўғри, кексанинг одил амри вожиб. Аммо ҳар нарсага бўлса-бўлмаса аралашавериш кекса донолиги эмас, инжиқлигидир.

«Октябрь» массивида яшовчи Иноят бобо ўғли Каримжонни жон-ҳолига қўймасдан ўз ўртоғининг қизига уйлантирди. Тўй дабдаба билан ўтди. Ўғил ҳам отанинг гапини икки қилмай Муаттарга «кўнгил» қўйди. Муаттарлар оиласи фолбинлик, дуохонлик билан пул топишни касб қилиб олган экан. Шуми ёки бошқа нарса сабаб бўлдими, икки эркак қуда чиқишмай қолишди. Қариганда икки кекса ўртасидаги дўстлик ипи узилди. Ота ўғлига хотинингни қўй, мен сенга остона ҳатлаб кўчага чиқмаган қиз олиб бераман, деб оёқ тираб туриб олди. Қосимжон ялинди, ёлворди, эрта-индин неварали бўласиз, деб қайсар ота олдида кўп марта бош эгди, бироқ ҳаммаси беҳуда кетди. Охир-оқибат ота ўғилни «оқ» қилиб, ҳар икковини уйдан ҳайдаб чиқарди. Эр-хотин ойига 60 сўмдан ижарага квартира олиб яшай бошладилар. Ниҳоят кутилган чақалоқ дунёга келди: ўғил! Севинчи ичига сиғмай Қосимжон уйга югурди. Лекин бу хушхабарни эшитиб хурсанд бўлиш ўрнига саксондан ошган ота, хотинингни қўй, деди. Бу ҳам камлик қилгандай чол ижарадаги уйга бориб, келинини ҳақоратлашга, ўғлини эса «Хотининг енгилоёқ» деб гиж-гижлашга тушди. Оқибатда турмуш бузилди. Ёлғиз невара тирик етим қолди. Хўш, кексаликнинг бу хунук феъл-атворини оқлаб бўладими?

Баъзан айрим кексаларимиз «Ёшлар ота-онага бемеҳр бўлиб боришаяпти» дея нолиб юришади. Лекин кўп ҳолларда кексаларимиз қилмишларини сарҳисоб қилиб кўриб, ўзларига ҳисоб бермайдилар.

Мана бир мисол. Қачонлардир Нормуҳаммадни еру кўкка ишонмайдиган Анзират хола ёши қайтгач, эри унга «пуф, сассиқ» бўлиб қолди. Асли бухоролик Нормуҳаммад «да» ўрнига «га» ишлатгани яъни «бу нарса магазинга бор» қабилида Бухоро шевасида гапиргани учун кампир уни ёқтирмай қўйганди. Эр хотинининг «қишлоқи», «келгинди» каби дашномларига тишини тишига қўйиб чидаб, армия сафидаги фарзандлари қайтгунча дош беришга аҳд қилганди. Аммо эски кийимларда ҳовлида ер ковлаётган эрни кўриб хотинининг чакаги яна очилди, бу гал у «жандадан бошинг чиқмагур қишлоқи, номусларга ўлдирдингку, йўқол уйимдан» дея чолни рўй-рост ҳайдади. Нормуҳаммад ота она юрти Навоий шаҳрига жўнаб кетди.

Шу орада солдат фарзандлар уйга қайтиб биринчи навбатда отани сўрашди. Она «кетиб қолди» деб қўяқолди ва оёғи синиб, ТошМИнинг травматология шифохонасига тушгани, ҳеч ким ҳолидан хабар олмагани ҳақида йиғлаб-сиқтаб гапириб берди, бироқ эрини ўзи уйдан қувлаганини яширди. Ойни этак билан ёпиб бўлармиди, қўни-қўшнилар воқеани оқизмай-томизмай гапириб беришди. Ака-уканинг ғазаби жунбушга келди.

— Эҳ, қариб қуйилмаган кампирей, — деди катта ўғли, — ахир, қайси даврда яшаётганлигимизни наҳотки тушуниб етмаётган бўлсангиз, ойижон? Қачонгача «бу — наманганлик, бу — қашқадарёлик, бу — қишлоқи, бу — шаҳарлик», деб бир-бирларимизни камситиб юрамиз? Ҳаммамиз аслида бир аждод фарзандларимиз-ку! Океанлар оша халқлар бир-бирларига қўл чўзиб, дўстлашиб, иноқлашиб кетаётган бир пайтда, наҳотки, биз ўз оиламизда тинчлик ўрнатолмаймиз?

— Гап шу, ойи, — деди кенжа ўғил қатъий, — биз Бухоронинг шаҳар, қишлоқларини кезиб отамизни топиб келамиз, лекин сиз бу хонадонни тарк этасиз. Гап шу, вассалом...

Кенжа фарзанд айтганини қилди, ота оилага қайтди, она ҳам уйдан кетмади, кетолмасди ҳам. Аммо Анзират хола ҳамон гап билан «қишлоқи» эрни ғажиб, ўғилларини «тошмеҳр»ликда айблаб юрибди.

Азизларим, биз — кексалар ҳаётда омонат, ёшлар учун табаррукмиз. Бироқ нуронийликнинг ўзига хос масъулияти ҳам бор. Агар фарзандлар наздида ҳамиша табаррук бўлиб қолай, ҳурмат-эътиборимиз жойида бўлсин десак, панду насиҳатларимиз ҳам, қилиқ-қилмишларимиз ҳам тош босадиган бўлмоғи лозим. Биз аҳиллик оламининг йўлчи юлдузи, нурли чароғбонларимиз. Тўғрими?

Донобувага Н. АБДУЛЛАЕВ ва М. ОБЛАҚУЛОВ котиблик қилишди.

Кулги—хушчақчақлар мулки

Хаёлпараст ҳикоялари

Хоҳ ишонинг, хоҳ ишонманг, таксига ўтиришимни биламан, бирдан, ёпирай, осмону фалакка кўтарилиб кетибмиз. Оҳ, роҳатижон, худди арғимчоқда учгандай такси тушмагур қилт этмайди-я! Анчадан кейин мундоқ пастга қарасам, Сағбон кўчасида кетаётган эканмиз. Асфальтнинг текислигидан менга машинамиз учаётганга ўхшаб туюлибди.

Вой-дод, ўзимизнинг биллурдай силлиқ Тошкент кўчаларидан ўргилиб кета-ей!

⊙

Кеча, денг, ишхонада командировкага жўнайсан, деб туриб олишди. Мана, ҳозир кооператив таксига ўтириб аэропорт томон эринибгина жўнаяпман. Йўлда кетяпману, ишқилиб, аэрокассада билет бўлмасинда, деб орзу қиламан. Қаёқда дейсиз. Залга киришим билан кассир қизлар соф ўзбек тилида «Марҳамат, билет тайёр, самолёт шундай остонада кутиб турибди» дея навбатма-навбат микрофонда чақиришар, тилларидан бол томарди. Эҳ, қизалоққиналарей, командировкага ҳушим йўқ, шу булбулигўё тилларингиздан бол ўрнига заҳар томса бўлмасмиди! Зора, билет йўқ баҳонасида шу сафардан қутулиб қолармидим...

Ҳой-ҳо-ой, хизмат бобида бизнинг Тошкент аэропортидан ўтадигани йўқ дунёда!

⊙

«Эски жува»да бўлганмисиз, бозорнинг тўрига ўтиб, бирор сих кабоб еганмисиз! Йўқ! Эҳ-ҳе, бу ердаги расталарга турнақатор тизилган кабобчиларни кўрмабсиз, дунёга келмабсиз, шу кабоблардан емабсиз, таом едим демабсиз!

Якшанба куни иштаҳани қайраб каминалари ҳам шу ерга келиб, тўладан келган опахонга рўпара бўлдим.

— Кабобнинг ҳар сихи неча пулдан!

— 27 тийиндан, укахоним. Биз капиратибмиз, укахоним. Енг, ош бўлсин, жиззали кабоб, укахоним.

— Жуда арзонку, опажон!

— Нимаси арзон! Ҳар сих устига 3 тийин қўшиб сотаяпмизку!

— Қачонлардир ҳар сих кабоб 50—55 тийиндан эди...

— Э, у замонлар ўтиб кетди, ука. Одамларни алдашнинг не ҳожати бор! Биз виждон эмас, кабоб сотамиз, укахоним. Мана, сарҳисоб қилиб кўринг: коопторгдан бир кило мол гўштини беш сўмдан олиб, ундан 22 сих кабоб тайёрлаймиз. Кабобнинг ҳар бирини 27 тийиндан сотсак ҳам чўнтагимизга бир кило гўштдан 66 тийин қолади. Одамлар кунига 20 килограмм гўштни кўрдим, демайди. Ўша ўтиб кетган замонларда беш сўмдан беш сўм фойда қолаверарди. Ҳозир ука, ҳамма виждонидан чўчиб қолди. Ҳаром-ҳариш билан бола-чақа боқиш бизларга ярашмайди энди...

Шу ерда шодлигимдан бақиргим келди:

— Ҳой одамлар, кооператив кабобхонада энди виждон сотилмайди. Кеп қолинглар, еб қолинглар!

Хаёлпараст ҳикояларини А. НУРБЕК таҳрир қилди.

Рассом табассуми

Сўзсиз сурат.

— Мени навбатсиз ўтказиб юборинглар, иситмам 40 градус.

А. Ҳакимов расмлари.

Соғлиқни сақлаш: қайта қуриш қирралари

Саройда касалхона

Тошкентдаги Юнусобод бозорининг колхоз меҳмонхонаси биносини ихтисослаштирилган диспансерга беришмоқчи бўлди. Шу яхши иш бўлдими, деб сўрарсиз. Шубҳасиз, савобли иш бўлур эди. Лекин мазкур бино медицина муассасасининг зарур талабларига жавоб бериш ёки бермаслигини ҳисобга олмадилар. Колхоз меҳмонхонасининг биноси ана шу талабга жавоб бермаслиги кейинчалик маълум бўлди. Оқибатда диспансер у ердан тезда кўчиб кетишга мажбур бўлди.

Соғлиқни сақлаш муаммоларини турли-туман обрўли идораларнинг бинолари ҳисобига ҳал этиш борасидаги яхши ишлар шу тарзда амалга ошмай қолди. Бу шошма-шошарлик билан қилинган ишнинг ёрқин мисоли эмасми?...

Матбуот саҳифаларида эса кетма-кет янги-янги хабарлар пайдо бўлмоқда: собиқ масъул ходимнинг дала ҳовлиси болалар касалхонасига берилди, турғунлик йилларида бунёд этилган сарой поликлиникага айлантирилди... Бу хабарни эшитган одамлар социал адолат тантана қилаётганлигидан хурсанд бўлишмоқда. Мендан кетгунча, эгасига етгунча қабилида иш тутилмаганида, биз бино ажратиб бердикми, тамом-вассалом, у ёғини врачларнинг ўзлари ҳал қилаверишсин, дейишмаганида, бу нур устига аъло нур бўлур эди. Ҳолбуки, шошма-шошарликлар натижасида шифокорлар бундай «саҳийлик»дан воз кечишга мажбур бўлмоқдалар.

Тошкентдаги 13-шаҳар касалхонаси янги бинога кўчиб ўтганини қувончли ҳол деб айтиш жуда қийин. У шарти кетиб, парти қолган йиғма-ёғоч уйларга жойлашди. Чириб кетган ёғоч деворларни ремонт қилишга қанчадан-қанча пул сарфланди. Энди эса буларнинг ҳаммасини бузиб ташлаш кераклиги маълум бўлди.

Ваҳоланки, ҳали-ҳалигача даҳлсиз саналиб келинаётган ҳашаматли биноларга жойлашган қанчадан қанча муассасалар бор.

Хазорасп район ижроия комитети ҳам, район партия комитети ҳам биттагина бинога тўла-тўкис жойлашиб олишлари мумкинлигига қарамай, мармар зиналари, кенг, ҳашамдор хоналари бўлган ҳақиқий саройларни эгаллаб туришибди. Ана шундай «сарой»ларнинг бирига поликлиника кўчиб кириши мумкин эди. Бинобарин, районда ишлаб турган поликлиника Хоразм областидаги энг ёмон поликлиникалардан бири ҳисобланади.

Бошқа областлар ҳаётидан ҳам шундай мисолларни келтириш мумкин. Ҳолбуки, Ўзбекистондаги даволаш-профилактика муассасаларининг 80 проценти мослаштирилган биноларга жойлашган. Уларнинг кўпчилигида канализация ҳам, марказлашган сув таъминоти ҳам йўқ. Ҳар бир касалга нормадаги 7 квадрат метр ўрнига 2 квадрат метрдан сал кўпроқ жой тўғри келади.

Бу социал масалаларни бартараф этишда илгари йўл қўйилган қўпол хатоларнинг оқибати бўлиб, соғлиқни сақлаш соҳасида илдиз отган эски касаллик ҳисобланади.

Бошқарув органлари қисқартирилиши муносабати билан Тошкент шаҳрининг ўзида ҳам анчагина яхши бинолар бўшаб қолди. Уларни шифохоналарга бериш медицина ходимларининг шу соҳадаги кўпгина етилган муаммоларини ҳал қилишга кўмаклашган бўлур эди. Тошкент шаҳар ижроия комитетининг соғлиқни сақлаш Бош бошқармаси ўз эҳтиёжлари учун ана шу бинолардан 14 тасини улар ихтиёрига берилишини сўради... Масалан, бир сменада 500 беморни қабул қиладиган поликлиника ва асаб касалликлари диспансерини очишни мўлжаллаб, Нон маҳсулотлари министрлигининг собиқ биносини сўраб юқори ташкилотларга бир неча бор мурожаат қилган эди. Лекин, масала ҳалигача ҳал бўлмади. Давлат агросаноат комитетининг Шота Руставели кўчасидаги ётоқхонаси, Автомобиль йўллари қурилиши ва улардан фойдаланиш министрлиги, Социал таъминот министрлигининг бинолари ҳам шаҳар соғлиқни сақлаш Бош бошқармаси ихтиёрига берилиши керак эди. Афсуски, хўп-хўпдан бошқа гап бўлмаяпти.

Соғлиқни сақлаш объектлари капитал қурилиши суръатлари жуда паст эканлиги сир эмаску. Мутахассислар касалхоналардаги ўринлар ва поликлиникалар етишмаслигини яқин орада тугатиш учун фақат Тошкентнинг ўзида ҳар йили планлаштирилган 7-8 миллион сўм ўрнига 30 миллион сўмга яқин пул ўзлаштириш кераклигини ҳисоблаб чиқдилар. Шу сабабли медицина муассасалари моддий-техника базасини бўшатиб олинаётган бинолар ҳисобига мустаҳкамлаш жуда муҳимдир.

Республикамизда ҳозир биноларни шифокорларга беришда ўйлаб иш тутишдек ижобий тажриба бор. Масалан, Денов районида 2 миллион сўм қийматга эга бўлган бино, Жиззахдаги қурилиш материаллари комбинати ҳамда Урганчдаги 167-қурилиш тресги ходимларининг ётоқхонаси бинолари болалар касалхоналарига берилди. Биноларни танлашда уларни тез ва арзон қайта жиҳозлаш мумкин бўлишини ҳам ҳисоблаб чиқдилар. Янги даволаш муассасалари қурилишига анча вақт ва маблағ талаб қилинган бўлур эди. Булар эса тайёр биноларга кўчиб киришди ва ҳозирдаёқ юзлаб беморларнинг соғлиғини тиклашди.

— Ҳозир Ўзбекистонда илгари турли ташкилотлар ва идораларга тегишли бўлган тўрт юздан ортиқ маъмурий бино шифокорлар ихтиёрига берилган, — дейди ЎзТАГ мухбири. Уларда 10 минг ўринли касалхоналар ҳамда бир сменада 24 минг беморни қабул қиладиган амбулатория-поликлиника муассасаларини очиш мўлжалланган.

Келтирилган рақамлар катта таассурот қолдиради. Бу рақамлар бизнинг асосий бойлигимиз, сиҳат-саломатлик учун ҳақиқатан ҳам ташвишга тушиб, қайғуриб ҳаракат қилганимиздагина амалий ишларга айланиши мумкин.

Шарҳчи сатрлари

Афғонистон бошига тушган мушкул кунлар

Жаҳон тинчлик кенгашининг қарорига кўра, ҳар йили 21 апрелдан 28 апрелга қадар Афғонистон республикаси билан бирдамлик ҳафтаси ўтказилмоқда

Бу йил ҳафталик мамлакат учун ниҳоятда қийин ва масъулиятли даврга тўғри келди. Женева битимлари тузилганидан кейин орадан бир йил ўтди, бу битимлар Афғонистон теварагидаги вазиятни нормаллаштириши, қонли граждан уруши тинкамадорини қуритган афғон халқига орзиқиб кутилган тинчлик ва осойишталикни туҳфа этиши лозим эди. Афсуски, бундай бўлмади. Женевада тарихий ҳужжатларга имзо чеккан томонлардан фақат Совет Иттифоқи ва Афғонистон республикасигина шу битимлар муносабати билан ўз зиммаларига олган барча мажбуриятларни собитқадамлик билан аниқ-пухта бажардилар. Белгиланган муддатда, яъни шу йилнинг 15 февралида сўнгги совет аскари Афғонистон заминидан чиқиб кетди. Кобулдаги халқ ҳокимияти ҳозир мавжуд бўлиб турган ва ҳозирча ҳал этиш қийин бўлган муаммоларни мулоқот йўли билан бартараф қилишга интилиб, ўзи эълон қилган миллий яраш сиёсатини изчиллик билан амалга ошириб келди ва амалга оширмоқда. Айни вақтда Афғонистон ҳукумати ҳаракат учун кенг майдон очиб қўйиб, муроса позициясида туриб, қисқа муддат ичида бемаъни қон тўкишни тўхтатиш учун барча ишларни қилмоқда.

Покистон бошқача позицияда турибди. Илгари бўлганидек ҳозир ҳам бу мамлакат территориясидан Афғонистонга махсус тайёрланган ва ўқитилган афғон экстремистлари, шунингдек чет эллик инструкторлар юборилмоқда, мурoсасиз оппозицияга жуда кўп миқдорда қурол-яроғ етказиб берилаяпти.

Покистондаги малишларнинг қабила бўлинмалари отрядлари ва Покистон ҳарбий хизматчилари афғон тупроғидаги жанговар ҳаракатларда бевосита иштирок этмоқдалар. Исломобод афғон қочоқларининг ватанига қайтиб келишига зўравонлик билан халал беряпти. Женева битимлари имзоланганидан кейин орадан ўтган вақтда Покистон маъмурлари неча юз марталаб битимнинг асосий қоидаларини қўполлик билан буздилар. Афғонистон томони бу ҳақда кўп марталаб БМТ кузатувчиларига маълум қилди. Президент Нажибулло, Афғонистоннинг бошқа раҳбарлари Покистоннинг Афғонистонга қарши ҳарбий агрессияси тўғрисида рўй-рост гапирмоқдалар.

Женева битимлари бажарилишининг кафолатини ўз бўйнига олган мамлакат сифатида Қўшма Штатлар тўғрисида гапирадиган бўлсак, АҚШ муросасиз афғон оппозициясига ҳар жиҳатдан ёрдам беришни давом эттирмоқда, аслида у биродаркушлик можароси оловига мой қуймоқда.

Совет қўшинлари Афғонистондан олиб чиқиб кетилганидан кейин афғон мужоҳидларининг бошлиқлари Кобулдаги ҳукуматнинг «яқин орада ағдарилиши» хусусида тўрт томонга жар солган эдилар. Аммо шундан кейин орадан 2 ойдан кўпроқ вақт ўтган бўлса ҳам мужоҳидлар Афғонистондаги бирон-бир йирик шаҳарни эгаллашгани йўқ. Экстремистларнинг Нангарҳор вилояти маркази бўлган Жалолобод шаҳрига ҳужуми ҳам қаттиқ зарбага учраб, тўхтаб қолди. Муросасиз оппозициянинг бошлиқлари Равалпиндида тузган ва «мувaққат ҳукумат», деб эълон қилган ҳукуматни Жалолободда жойлаштирмоқчи эдилар. Афғонистон армияси ўзининг юксак жанговар қобилиятини яққол исбот қилди, бу армия мамлакатнинг бир қанча вилоятларида экстремистларнинг бир қанча гуруҳларига қақшатқич зарба берди.

Давр оппозиция муросасиз қисмининг зўравонлик, ваҳшийлик ва қонли террорга таяниб, афғон муаммосини ҳарбий йўл билан ҳал этишга уринишлари батамом беҳуда эканлигини кўрсатиб турибди. Афғонлар ўртасида амалий мулоқотга асосланадиган миллий яраш йўли бирдан-бир тўғри, оқилона йўлдир.

Г. КУВАЛДИН.
(ТАСС).

Ўхшаши йўқ бўстон

Фоторепортаж

Шаҳримиздаги қайси гул дўконига кирманг, қийғос очилган гулларга кўзингиз тушади: қизил, сариқ, кўк, оқ, бинафша ранг. Назарингизда табиатдаги бор ранглар-у, гўзаллик шу ерда жамлангандек. Руҳингиз тетиклашиб, кайфиятингиз кўтарилади. Беихтиёр, бу ўхшаши йўқ бўстонни яратганлар ким экан, деб ўйлаб қоласиз. Уларнинг зеҳни-ю заҳматига, меҳнати-ю меҳрига лўнда қилиб айтганда санъаткорона яратувчилик иқтидорларига тасаннолар ўқийсиз-у, лекин кўпчилигингиз юқоридаги саволга жавоб тополмай қоласиз.

Ҳақиқатан ҳам бу ошуфта ҳол манзара муаллифлари кимлар?

Фотомухбиримиз Тўлқин Каримовнинг мана бу суратларига диққат билан қарасангиз, ушбу саволга жавоб топасиз. Суратлар манзарали боғдорчилик совхозининг 6-участкасида олинган. Мана, Нурилла Хантов 25, Зоухария Гайнанова 30 (1-сурат), Роза Бинкина 27, Маҳбуба Рихсиева 12 йилдирки (2-сурат), ҳамшаҳарларимизнинг дилини хушнуд этиш йўлида ҳормай-толмай меҳнат қилишмоқда. Улар ва уларга ўхшаган гулни гул қилувчиларнинг машаққатли меҳнати туфайли эндигина ниш урган ниҳоллар (3-сурат) тез кунларда чаман бўлиб очилади ва хонадонларимизни безайди.

Дарвоқе, совхоз ишчиларининг меҳнати натижасини фақат хонадонлардагина эмас, пойтахтимизнинг ҳар бир кўча ва хиёбонида ҳам кўришингиз мумкин. Улар шу йилнинг биринчи кварталли мобайнида пландаги 258 минг ўрнига 286,7 минг туп мевали ва манзарали дарахт ниҳолларини, кўкаламзорлаштириш учун эса пландагидан 187 минг туп кўп, яъни 637 минг туп доимо ям-яшил бўлиб турадиган ўсимлик етказиб беришди. «Тошкент гуллари» фирмаси орқали эса аҳолига 599,4 минг сўмлик гул кўчатлари сотилди.

Айни кунларда совхоз меҳнаткашлари май байрамларини муносиб кутиб олишга тайёргарлик кўришмоқда. Шу кунгача улар Тошкентда ва мамлакатимизнинг бошқа регионларида сотиш учун 1024,3 минг гул тайёрлаб қўйишди. Байрам кунлари 50 минг сўмлик чиннигул, 29 минг сўмлик альстремерия, 79 минг сўмлик гладиолус реализация қилинади.

Бу рақамлар шуни кўрсатадики, гулчилар байрам байрамдагидек бўлиши учун чин дилдан меҳнат қилишмоқда. Биз ҳам чин дилдан: «Қўлингиз дард кўрмасин, қалбингиздан қувонч аримасин, азиз гўзаллик яратувчилар!» — деймиз.

Ф. РАҲИМОВ.

Турфа олам

ҲИНД ҚИШЛОҒИДА СОДИР БЎЛГАН ҒАРОЙИБ ВОҚЕА

Ҳиндистоннинг Гужарот штатидаги Маланка қишлоғида 100 ёшга тўлган Каланбен Балабхай исмли кампир оламдан ўтгач, унинг жасадини ҳурмат-эҳтиром билан маҳаллий «Крематорий»да дафн гулхани учун ҳозирлаб қўйилган саржинлар устига ўрнатиб қайтишган эди. Орадан кўп вақт ўтмай марҳуманинг соппа-соғ уйига кириб келганини кўрган қариндош-уруғлар, қўни-қўшниларнинг нақадар ҳангу-манг қолганларини бир тасаввур қилинг. Ҳиндистон матбуоти ана шу воқеа ҳақида хабар берди. Кампиршонинг бахтига қишлоқ астрологлари куйдириш маросимини бир неча соатга кечиктиришга қарор қилган эканлар. Каланбен ҳушига келгач, саржинлар устидан тушибди, унинг азасига йиғилганларнинг ўтакасини ёриб, ўз оёғи билан уйга кириб келибди.

АТТОРЛИК МОЛЛАРИ МУЗЕЙИ

Франциянинг жанубидаги Грас шаҳрида жаҳонда ягона атторлик моллари музейи тантанали равишда очилди. Ташкилотчиларнинг фикрига кўра, экспозициянинг бош вазифаси упаэликлар ишлаб чиқаришининг қадим замондан ҳозирги кунимизгача бўлган тарихини намойиш этишдан иборат. Атирларни ишлаб чиқарувчи қатор француз ва чет эл компанияларининг ана шундай музейни ташкил этиш учун Грас шаҳрини танлаганликлари тасодифий эмас: шаҳарни ҳақли равишда Франция атир-упаларининг пойтахти деб аташади.

Дельфинлардан ҳарбий соҳада фойдаланишмоқчи

«Нью-Йорк таймс» газетаси дельфинлар АҚШ ҳарбий денгиз кучларининг энг қимматли хизматчиларига айланаётганга ўхшайди, деган хулосага келди. Унда таъкидланишича, ҳарбий денгиз кучлари бу денгиз жониворларидан ҳарбий хизматда фойдаланиш юзасидан яширин программага кейинги тўрт йил ичида 30 миллион долларга яқин маблағ сарфлаган. Танасига портловчи қурилма маҳкамлаб қўйилган дельфинларни душманнинг сув сатҳида ва сув остида сузувчи кемаларига ҳужум қилишга ўргатмоқдалар. Уларни, шунингдек, ҳарбий денгиз кучлари объектларини қўриқлашга ҳам ўргатишга уринмоқдалар.

Бу факт ошкор бўлиб, жониворларни ўргатишда ниҳоятда шафқатсиз усуллар қўлланилаётгани аниқлангач, бутун мамлакат бўйлаб норозилик билдирилди. Жониворларни ҳимоя қилиш ҳаракатининг фаоллари ўтган ҳафтада Сиэтл шаҳридаги федерал округ судига даъво билан мурожаат қилиб, ҳарбий денгиз кучларини дельфинларга шафқатсизларча муносабатда бўлганликда айбладилар.

Даъвогарлар Вашингтон штатидаги атом сув ости кемалари жойлашган Бангор ҳарбий денгиз кучлари базасини ҳимоя қилишда 16 нафар денгиз жониворидан фойдаланиш режаларига халал беришга уринмоқдалар. Ҳарбийлар базада ўтказилаётган программани шарҳлашдан бош тортаётган бўлсаларда, улар бу ерда «сув ости кемаларини эҳтимол тутилган қўпорувчиликдан муҳофаза этиш учун» биринчи марта дельфинлардан фойдаланиш режалаштирилаётганини тан олмоқдалар. Ҳарбийларни аввало бу жониворларнинг сув остида тўғри йўналиши, ҳатто катта масофадан туриб ҳам турли предметларни сеза олишдек ажойиб қобилияти ўзига жалб этмоқда.

Программада қатнашаётган деярли барча дельфинлар Мексика кўрфазининг илиқ сувларидан тутилган эди. База жойлашган райондаги сув эса анча совуқроқ, шунинг учун айрим жониворлар бунга мослаша олмай, ҳалок бўлмоқда. Кейинги уч йил ичида 13 дельфин нобуд бўлди. Бунга нафақат совуқ сув, шунингдек шафқатсизларча муносабат ҳам сабаб бўлди.

Кипр. Ҳайвонот оламининг энг қадимги вакилларидан бири — денгиз тошбақаси қирилиб кетиш хавфи остида қолди. Бугунги кунда аҳвол ана шундай. Мазкур нодир ҳайвонни асраб қолиш ҳаракатига тобора кўпроқ кишилар қўшилмоқда. Бир группа олимлар Акамас ярим оролида ана шу денгиз жониворларининг ҳаётини, яшаш шароитларини, қаерларга тухум қўйишларини ўрганаяпти.

Денгиз тошбақаларининг Қизил китобга киритилгани ҳам уларнинг сони ниҳоятда камайиб кетганлигидан далолат беради. Вазни уч юз килограммгача борадиган, сувда ниҳоятда эпчил ана шу жониворлар қуруқликда браконьерларнинг ҳимоясиз ўлжасига айланиб қолади.

СУРАТДА: мутахассислар Акамас ярим оролида денгиз тошбақасининг нодир намунасини белгилашяпти.

ТАСС фотохроникаси.

ТАШВИШЛИ ЎСИШ

гидан ўтказилади. Ўтган йили ушланган аёлларнинг 450 нафарида таносил касаллиги борлиги аниқланди ва улар мажбурий даволанишга ётқизилди.

Енгил табиатли аёлларнинг анчаси жиноятчи шахслар билан тил бириктириб, биргаликда жиноий иш қилади. Бузуқ аёлларнинг ярми мамлакатимизнинг турли шаҳарларидан, ҳаттоки Мурманск, Жанубий Сахалин каби узоқ шаҳарлардан пул ишлаш учун келган аёллардир.

— Бундайларга қаттиқроқ чора кўрилса бўлмайдими? Ахир СПИД хавф солаётган бир пайтда бу жамият учун ўта хатарлику?!.

— Фоҳишабозликни фақатгина қаттиқ жазо билан йўқ қилиб бўлмайди. Унга қарши фақат милициянинг кураши камлик қилади. Фоҳишабозликка қарши бутун жамоатчилик курашиши керак. Асосан ёш-йигит-қизларнинг тарбиясини яхшилашга эътиборни кучайтиришимиз лозим.

— Жиноятчиликнинг ўсиш сабабларини нимада деб ўйлайсиз?

— Энг оғир жиноятлар тарбиясизликдан, ичкиликбозликдан ва бузуқчиликдан келиб чиқади. Яна бири — жиноий жазони ўтаб келган шахсларнинг ўз вақтида ишга жойлаша олмаслигидир. Шаҳардаги кўплаб корхона ва ташкилотларнинг раҳбарлари қамоқдан қутилиб келганларни ишга олишни хоҳлашмайди. Уларни ишга олмаслик учун минг хил баҳоналарни рўкач қилишади. Лекин бу инсонийликдан эмас. Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети илгари Тошкентда бўлган ёки Тошкентда туғилган, кейинчалик қамоқ жазосини ўтаб қайтган шахсларни ишга жойлаш тўғрисида махсус қарор қабул қилган. Бу қарорни бажармаганлар тегишли жазога тортиладилар. Акс ҳолда улар бу ўжарликлари билан жиноятчиликнинг ўсишига яна «ёрдамлашиб» юборган бўладилар.

— Кўпгина маҳаллаларда ҳамшаҳарларимиз милиция участкаси инспекторларини танимаймиз, улар аҳоли орасида ҳуқуқ-тартиботни сақлаш бўйича етарли иш олиб бормайдилар, деб нолишади...

— Партия ва ҳукуматимиз милиция участка инспекторларининг ишини такомиллаштириш тўғрисида ҳам ғамхўрлик қилмоқда. Чунончи, участка инспекторларининг иш шароитини яхшилаш, шу жумладан, участка территориясидан иш кабинети ажратиш, телефон билан таъминлаш, участка территориясидан квартира билан таъминлаш тўғрисида кўрсатмалар берилган.

Аммо бугунги кунда шаҳардаги участка инспекторларидан 114 киши квартирага, 204 киши хизмат кабинетига эга эмас. Мавжуд иш кабинетларининг 286 таси ҳалигача телефонлаштирилмаган. Албатта, бу камчиликлар жиноятчиликка қарши курашда маълум даражада тўсиқ бўляпти. Биз истардикки, шаҳардаги район Советлари ижроия комитетлари, шаҳар телефонлаштириш бошқармаси раҳбарлари бу масалага жиддий қараб, ёрдам берсалар айни муддао бўлади. Ҳозир участка инспекторларининг ишлари қатъий назорат остига олинган. Улар тез-тез ҳисобот бериб турадилар, аҳоли билан ҳамкорликда ишлашга киришганлар.

— Шундай ҳоллар бўладики, шаҳар кўчаларида баъзан бирон-бир кўнгилли халқ дружиначисини учратмайсан, киши...

— Очиғини айтганда, жамоат тартибини сақлашда кўпгина районлар бу ишда яхши иштирок этмаяптилар. Бори ҳам номигагина бир кўриниб, ғойиб бўлишади. Бу ишга Ленин районидаги бир қатор корхоналарнинг раҳбарлари ўта совуққонлик билан қарашяпти. Жумладан, шаҳар телефон тармоқлари бошқармаси (директори Штейнберг), «Электроаппарат» бирлашмаси (директори Бобоев) дружиначилар чиқариш графигини мунтазам бузиб келяптилар. Киров районида ҳам ишлар яхши эмас. «Ташпромстрой» тресги (бошқарувчиси Кочеров)дан, «Стройбит» бошқармаси (бошқарувчиси Ҳасанбоев)дан дружиначилар камдан-кам чиқади. Район кўнгилли дружиначилари штабига Киров райпишчеторги директори Г. Черкасов, район ижроқўми муовини Б. Богдасарова, Куйбишев районида «Ташэкс» ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори Сумбулов ва бошқалар навбатчиликка чиқишни ўзларига ор деб биляптилар, шекилли. Уларни кўриш амри-маҳол.

— Шаҳарда ҳар куни автомобилларни ўғирлаб қочиш, уларнинг эҳтиёт қисмларини, айниқса олдинги шамол тўсқич ойналарини ўғирлаш каби ҳоллар тез-тез содир бўлиб турибди. Бунга қарши қандай чоралар кўрилмоқда?

— Ҳозир автомобилга ўрнатиладиган «Пеленг» типидаги махсус сигнал системасига буюртма берилди. Ушбу мослама автомобиль олиб қочилган заҳоти ишга тушиб, ўғирланган транспорт қаерда кетаётганини сигналлар орқали хабар қилиб туради. Бу эса ўғрини тез ушлашга ёрдам беради. СССР Ички ишлар министрлиги қошидаги махсус техника илмий-тадқиқот институти билан ҳам алоқа боғладик. Бу ердан автомобилларга ўрнатиладиган электрон приборлар олмоқдамиз. Бу ҳам ўғирланган автомобилларни топишда ёрдам беради. Айниқса, кейинги пайтда олд шабада тўсиш ойналарини ўғирлаш кўпайди. Бу масалада бизга кооператорлар ёрдам қўлларини чўздилар. Улар ойналарга белги қўйиш усулини жорий этдилар. Бунга қизиққан автомобиль ҳаваскорлари ўз машиналарининг ойналарига 5 сўмга махсус белги қўйиб олишлари мумкин. Агар ойна ўғирланган тақдирда кооператив унинг 50 процент чакана нархини тўлайди. Бу усулнинг дастлабки самараси кўринди. Ҳеч қаерда ишламайдиган А. П. Иванов белги қўйилган ойнани ўғирлаб қўлга тушди. Бундай кооперативлар Оҳангарон массивидаги 58-уйда ва Халқлар дўстлиги проспектида жойлашган техника хизмати кўрсатиш станцияси қошида ишлаб турибди.

— Урайим Абдуғаниевич, маълумки Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми «Ўзбекистон ССРнинг жиноят ва жиноят процессуал кодексларига ўзгаришлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида» Фармон қабул қилди. Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети ҳам «Тошкентнинг марказий майдонлари ва кўчаларида оммавий тадбирларни ўтказишни тартибга солиш тўғрисида» қарор қабул қилди. Жамоатчилик ва айни пайтда маъмурий органлар ходимлари улардан ўзларига қандай хулосалар чиқаришлари керак?

— Бу Фармон СССР Олий Совети Президиумининг «Давлатга қарши жиноятлар учун жиноий жавобгарлик тўғрисида»ги СССР Қонунига ва СССРнинг баъзи бир қонун актларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги 1989 йил 8 апрель Фармонига биноан қабул қилинди. Унда 60 ва 64-моддаларга таҳрир киритилди. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг бу Фармони шу йилнинг 11 апрелидан бошлаб кучга кирди. Унда Совет давлатини ёки ижтимоий тузумни ағдариб ташлашга ёки ўзгартиришга даъват, давлатга қарши жиноятлар қилишга даъват, давлат органлари ва жамоат ташкилотларини ҳақорат қилиш ёки бадном этиш, миллий ва иркий тенг ҳуқуқлиликни бузиш конкрет ҳаракат бўлиб, бундай ҳаракатлар учун аниқ жазолар тайинланади.

Жамиятимиздаги демократияни қонун ҳимоя қилиши керак. Шу нуқтаи назардан янги Фармонлар яна ҳам инсонпарварлик, демократик тусга эга бўлиб, умумбашарий принципларга мос келади. Кенг жамоатчилик бу Фармонларни ва Тошкент шаҳар Совети ижроия комитетининг қарорини шундай кутиб олди. Улар кишиларнинг осойишталигини сақлашга, демократик ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган. Рухсат берилмаган оммавий тадбирларнинг ўтказилиши шаҳар марказида шаҳар хизматлари фаолиятининг нормал маромини бузаётган, ҳуқуқ-тартибот органларининг анчагина кучларини ўзларининг бевосита бурчларини бажаришдан чалғитаётган эди. Бу республика пойтахти экономикасининг ҳолатига ва шаҳардаги маънавий муҳитига салбий таъсир қилаётган эди. Янги фармондан кенг жамоатчилик ўзига тегишли хулоса чиқариб олди. Ҳозирда шаҳарда бундай тартибсизликлар камайди. Милиция ҳам бундан ўзига тегишли хулоса чиқариб, шаҳар мулкини муҳофаза қилишни ҳамда зарур жамоат тартибига риоя этилишини таъминловчи бошқа ҳуқуқий масалалар юзасидан аниқ чора-тадбирлар ишлаб чиқди.

Суҳбатимиз сўнгида яна бир бор жиноятчилик масаласига қайтмоқчиман. Жиноятчиликка қарши кураш шу куннинг энг долзарб масалаларидан бири бўлиб турибди. Шуни таъкидлаш жоизки, ҳеч бир одам жиноятчи бўлиб туғилмайди. Юқорида айтганимиздек, у ёмон муҳитда жиноятчи бўлиб шаклланиши мумкин. Шунинг учун ёшлар тарбиясига сиз билан биз — ҳаммамиз — кенг жамоатчилик баб-баравар масъулмиз.

Суҳбатни
Тўхтамурод ТОШЕВ
олиб борди.

«Интерфейс» кооперативи маълум қилади

3-ХАЛҚАРО «ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ЖАРАЁНЛАРИНИ АВТОМАТЛАШТИРИШ ВОСИТАЛАРИ»

«АВТОМАТИЗАЦИЯ-89» КЎРГАЗМАСИ

1989 ЙИЛ 28 НОЯБРДАН 7 ДЕКАБРГАЧА МОСКВА ШАҲРИДА ЎТКАЗИЛАДИ.

Кўргазма бўлимлари:
I. Саноатда автоматлаштириш.
II. Носаноат соҳасида автоматлаштириш.
III. Технологик жараёнларни автоматлаштириш учун приборлар ва воситалар.
IV. Илмий-техника адабиётлари.

Кўргазмага юқорида кўрсатилган мавзуга оид ҳар қандай экспонат тақдим этилиши мумкин.

Илмий, конструкторлик, саноат ташкилотлари ёки кооперативлар кўргазмада ўз маҳсулотларини реклама қилиш, совет ва чет эл фирмалари ўртасида савдо шартномалари тузиш, ҳамкорликдаги корхоналарни барпо этиш ёки биргаликдаги ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш учун шериклар танлаш мақсадларида қатнашишлари мумкин.

Халқаро «Наука-88» кўргазмасининг дипломанти «Интерфейс» кооперативи халқаро кўргазмаларда қатнашиш тажрибасига эга бўлиб, шартномалар асосида ташкилий масалаларни ҳал этиш ва «Автоматизация-89» кўргазмасида Сизнинг ташкилотингиз ваколатини ўзингиздаги Низом ва имкониятларга тўла мувофиқ равишда юқори савияда таъминлашни ўз зиммасига олишга тайёр.

Справкалар ва таклифлар юзасидан 1989 йил 30 майгача ҳар куни соат 9 дан 22.00 гача — 42-33-98 телефони орқали ва соат 19 дан 22.00 гача — 69-41-45, 69-40-73 телефонлари орқали мурожаат қилиш мумкин.

Майда отпускага жўнаймиз

ТУРИСТИК ПУТЕВКАЛАРНИ РЕАЛИЗАЦИЯ ҚИЛИШ БЮРОСИ МАЙ ОЙИДА ҚРИМ ВА КАВКАЗГА ҚУЙИДАГИ МАРШРУТЛАРНИ ТАКЛИФ ҚИЛАДИ:

2786 ГЕЛЕНЖИК, «Кубань» туристлар базаси — 20 кунга — 119 сўм, **16 майдан.**

2880 СОЧИ, «Сокол» туристлар базаси — 20 кунга, 126 сўм, **4 май ва 24 майдан.**

2770 ГЕЛЕНЖИК, «Тимуровец» туристлар базаси — 20 кунга — 117 сўм, **5 майдан.**

2784 АНАПА, «Високий берег» туристлар базаси — 20 кунга — 120 сўм, **8 май ва 17 майдан.**

2861 СТАВРОПОЛЬ, «Жубга» туристлар базаси — 20 кунга — 178 сўм, **10 май ва 24 майдан.**

280 КАВКАЗ ТОҒИ ЭТАКЛАРИ — 20 кунга — 145 **23 май ва 28 майдан.**

2809 ТИХОРЕЦК — ГЕЛЕНЖИК — 20 кунга — 130 сўм, **5 май ва 25 майдан.**

Путёвка баҳосига овқатланиш, жойлашиш, экскурсия хизматлари харажатлари киради (Йўл харажатлари кирмайди).

Барча масалалар юзасидан қуйидаги адресга мурожаат қилинг: Тошкент-11, Навоий кўчаси, 69—А. метронинг «Пахтакор» станцияси, телефон 44-12-90.

Туристик-экскурсия путёвкаларини реализация қилиш бюроси.

МУҲРЛАНГАН ЛАҲЗАЛАР

«ФЭД-5» сифатига кафолат беради

«ФЭД» БОШҚА ФОТОАППАРАТЛАРДАН ЎЗИНИНГ МУКАММАЛРОҚ КОНСТРУКЦИЯСИ БИЛАН АЖРАЛИБ ТУРАДИ. Шу билан бирга у ана шу маркадаги фотоаппаратларнинг асосий фазилатларини сақлаб қолган: пухта ишлайди, сифатли сурат олиш имконини беради.

Ўйма шкала ва калькулятори бор фотоэлектрли экспанометр экспозиция танлашни енгиллаштиради.

Пленкани қайта ўраш мосламасининг калькулятор ичига чўктирилган, сакраб чиқувчи тугмачаси, қайта ўраш мосламасининг тўхтатувчи втулкаси, мурват ричагининг икки хил вазияти, ёритгич электрон лампаларни кабелсиз улаш системаси суратга олиш жараёнини тезлаштиради ва соддалаштиради.

«УЗКУЛЬТТОРГ»НИНГ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЛАРАРО БАЗАСИ (телефон 45-37-24)

«СОЮЗРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КОРХОНАСИ.

ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТ

Илм масканларида

Сансалорлик билан иш битмайди

Болаликдан спортга муҳаббат уйғотишда илм ўчоқлари катта роль ўйнайди. Қаердаки спорт ишлари яхши ташкил этилса, ўша ерда умумий натижалар чакки бўлмайди. Хўш, бу борада мактабларда қандай ишлар олиб бориляпти! Ўқувчиларнинг физкультура ва спорт билан шуғулланишлари учун ҳамма шароит яратилганми! Муаммолар нималардан иборат! Шу саволларга жавоб излаб Чилонзор районидаги 200-ўрта мактабда бўлдик.

Тан олиш керак, бу ерда физкультура ва спорт ишларига яхши эътибор берилади. Спорт тўгараклари мунтазам ишлаб турибди. Юқори синф ўқувчилари қатнашаётган волейбол, футбол секцияларига жисмоний тарбия ўқитувчиси Жўрабой Ўролбоев раҳбарлик қилади. Синфлараро кросслар, эстафета, тўсиқлар оша югуриш мусобақалари тез-тез ўтказиб турилибди. Ёшларда шахмат-шашкага меҳр уйғотишда ҳам анча ишлар қилинаяпти. Унга жамоатчи инструктор Раҳим Каримов бошчилик қилмоқда.

Педагоглар ўз касбларини севишлари, куюнчакликлари ўз самарасини кўрсатяпти. Бу даргоҳда таълим олган собиқ ўқувчиларнинг кўплари таниқли спортчилар бўлиб етишишди. Улар орасида чим хоккейи устаси, СССР спорт мастери, бир неча марта мамлакат терма командаси шарафини ҳимоя қилган, ҳозирги пайтда Самарқанднинг «Спартак» командасида тренерлик қилаётган Уйғун Жалилов, эркин кураш бўйича СССР чемпионатининг кумуш совриндори Искандар Пўлатов, бокс бўйича республика чемпиони Абдураҳим Қодиров, сузувчи, мастерликка номзод Дилором Тожиева, истеъдодли гимнастикачи Абдусамат Сатторов (у Фарғонада ўсмирлар ўртасида ўтказилган Ўзбекистон биринчилигида фахрли 2-ўринни эгаллади) ва бошқалар бор. Бундан ташқари, мактабда ҳар йили ўнлаб разрядли спортчилар тайёрланяпти. Ўқувчилар район ва шаҳар мусобақаларида дуруст қатнашишяпти.

Ютуқлар кўриниб турибди. Лекин ўқитувчилар меҳнатини камситмаган ҳолда, камчиликлардан ҳам кўз юммаслик даркор. Улар ҳақида бугун гапирмасак эртага кеч бўлади.

Мактабнинг ёзги спорт майдончасига кириб борганимда (ҳаво очиқ эди) 5-синфда жисмоний тарбия дарси кетаётганди. Атрофни кузатаман. Футбол, волейбол, гандбол, баскетбол майдончалари алоҳида-алоҳида ажратиб қурилган. Лекин кўп жойи ўнқир-чўнқир, югуриш йўлкаси асфальтланмаган, бир зумда чангиб кетади. Озгина ёғингарчилик бўлса, унинг яқинига йўлаб бўлмайди. Физкультура дарсида қатнашаётган ўқувчиларнинг кўча кийимлари майдон четкасидаги ўриндиқларга қўйилган. Сиғмаганлари дарахтларда осиғлиқ.

Нима мақсадда келганимни билгач, жисмоний тарбия ўқитувчиси коммунист Эргаш Орипов куюнчаклик билан деди:

— Нима қилайлик икки синф параллел келиб қолса (бундай ҳол тез-тез бўлиб туради), синфлардан бири кийимларини мана шундай дуч келган ерга ечади. Бу ҳам бир ташвиш. Кийимлар йўқолади, ерга тушиб чангга қорилади... Аслида ечиниш хонаси ўғил болаларга алоҳида, қиз болаларга алоҳида бўлиши зарур, бизда эса битта.

— Гапирса гап кўп, — суҳбатга қўшилди Ўзбекистон ССР халқ маорифи аълочиси Жўрабой Ўролбоев. — Майдонга сув сепишнинг ҳеч иложи йўқ. Қурувчилар спорт майдончаси остидан иситиш трассасини ўтказишди. Кавланган ерларни кўмишди-ю, ишни охирига етказмай жўнаб қолишди. Асфальтни қўл учида қилиб кетишганди, мана аҳволи.

Кўпгина мактаблар фақат орзу қилиши мумкин бўлган бассейн бир ҳолатда. Тўғри, ҳозир чўмиладиган пайт эмас. Бироқ унга эътибор берилмаганига анча бўлгани кўриниб турибди. Эсизгина, қанча меҳнат, ҳаражат кетган унга. Ахир ўн-ўн беш кундан кейин ҳовуз яна керак бўладику! Ким айбдор унинг шу аҳволга келишига?

— Бу ваъдабозлардан қачон қутуламиз, — деди Убайдулла ака Лутфуллаев. — Бассейн яқин-яқинларгача чиннидай эди. Кооперативчилар бу жойни шартнома асосида олишди. Хўп, яхши дедик. Лекин атрофини кавлаб, тупроқ уюмлари уйгач, ишни чала ташлаб кетишди. Энди ахлатхонага айланди.

Ичкарига қараб юрамиз. Кенг зал, ҳавас қилса арзигудек. Афсуски бу жой ҳам ремонт талаб бўлиб ётибди. Ойналарининг бутуни йўқ ҳисоб. Спорт жиҳозлари ҳам бир аҳволда. Мактаб илмий бўлим мудири Аҳмаджон Жавҳаров билан шу хусусда суҳбатлашамиз.

— Нимасини айтай, — деди у киши. — Биргина баскетбол тўпларини ундириш учун қанча ҳаракат қилдик, аммо ололмадик. Ўқитувчилар ташаббуси билан камчиликларни ўзимиз тўлдирдик. Лекин ҳаммасини қилишимизнинг иложи бўлмади.

Мактабларни спорт анжомлари билан таъминлашни жиддий ўйлаш керак. Негадир спорт магазинига борсангиз зарур анжомлар қаторида кераксизларини ҳам тиқиштиришади. Масалан, яқинда велоспортчилар майкаларини ҳам қўшиб беришди. Бизга буларнинг асло кераги йўқ. Қизиқ, нега энди мактаб ўзига керак бўлмаган буюмларни олиши керак? Ахир у велоспортга ихтисослашган спорт интернати эмаску! Балки ўша майкаларни велопойгачилар излаб юришгандир! Нима бўлганда ҳам билим масканларини зарур спорт буюмлари билан тўла таъминлашни ўйлайдиган вақт етди. Айниқса пул ўтказиш йўли билан савдо қиладиган магазинларни турли моллар билан тўлдириб ташлаш даркор. Оддий мисол: қайси илм масканида физкультура ва спорт билан шуғулланиш учун шарт-шароит бўлмаса, ўқувчиларнинг дарсдан бўш вақтлари чекиш ва тентираш билан ўтади. Бекорчиликдан эса ҳамма кўнгилсизликлар келиб чиқади.

— Яна бир гап, — деди мактаб директорининг ташкилий ишлар бўйича ўринбосари Қобил ака Аҳмаджонов. — Ҳали сиз спорт майдончасидаги тартибсизликни айтдингиз, бу тўғри. Лекин неча йилдирки, мактаб территориясининг ўзида тўсиқлар йўқ. Бу масалада ҳам анча ҳаракат қилдик, аммо натижа бўлмади. Спорт майдончасининг тўрт томони очиқ. Кўп қаватли уйларда яшовчилар тунлари чиқиб ахлат тўкиб кетаверишади. Ҳақиқатан ҳам мутасадди ташкилотлар мактаб атрофини ўрашда ёрдам бермасалар бўлмайди. Сансалорлик билан иш битмайди.

Шавкат АЗИЗОВ.

Саломатлигингиз ўз қўлингизда

Тўрт омил

Одам ҳаёти уни ўраб турган ташқи муҳитга бевосита боғлиқ. Организмга ташқи муҳит у ёки бу тарзда таъсир қилади. Бироқ, одам ўз реакцияларини идора этиш, уларни тўхтатиш кучига эга. Бундай қобилият аста-секин пайдо бўлади. Паст температурага жавобан дарров иссиқлик ишлаб чиқаришни кўпайтириш ҳақида «буйруқ» келади. Организм енгса, совуққа унча сезгир бўлмаса, шамоллаш реакцияси бўлмайди. Чиниқиш механизми тахминан мана шу хилда, албатта жуда схематик тарзда амалга ошади.

Чиниқишнинг асосий қонунлари ёки қоидалари беҳисоб ўтказилган кузатувлар ва ҳаёт тажрибаларидан пайдо бўлган.

Улардан энг биринчиси — аста-секинлик. Баданнинг ҳамма ерини ҳўл сочиқ билан ишқаб артиш, бош устидан сув қуйиш шулар жумласидан. Сув ҳарорати ҳар ҳафтада 1-2 даражага пасайтира борилади ва бора-бора водопровод суви, ҳатто қудуқ суви даражасигача етказилади. Оёқни сув қуйиб чиниқтиришни 26-28 даражали сувдан бошлаш керак.

Иккинчи қоида — мунтазамлилик. «Ишни бошладингми, охирига етказ», деган мақол бор. Чиниқишга аҳд қилдингми, демак ҳар куни канда қилмай, мўлжалланган муолажани бажариб тур. Агар бирор сабаб билан бирмунча вақт баданингни ҳўл сочиқ билан артишга ёки устингдан сув қуйишга иложинг бўлмаса, орқага қайтишга тўғри келади, аввал бошдаги, сув ҳароратидан бошламасанг ҳам, ҳар ҳолда совуқ сув ишлат, лекин муздек сувдан эҳтиёт бўл.

Учинчи қоида — ҳар бир одамнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиш. Бир хил одам ҳеч қўрқмасдан совуқ сувда чўмилиши, бошқаси муздек сувда чўмилиши мумкин— бу зарар қилмайди, учинчиси эса дастлаб илиқроқ сувдан бошлаши керак.

Медицина текширувидан ўтиб туриш жуда муҳим, бундай медицина кўриклари вақти-вақти билан ўқув муассасалари ва корхоналарда ўтказиб турилади. Чиниқишнинг қайси тури маъқул эканини врачдан сўраб олиш керак. Лекин бир нарсани айтиб қўйишим мумкин: ниммжон, тез касал бўлиб турадиган ёки оғир дард билан оғриб ўтган одам учун чиниқиш айниқса муҳим.

Тўртинчи қоидага чамаси чиниқиш воситаларини ва табиий омилларнинг комплекс таъсирини киритиш мумкин. Агар қулайликлари йўқ эски уйда яшаб турган бўлсангиз, у ҳолда аввал оёқни, сўнгра белгача сув қуйиб ювинганингиз маъқул, бу ҳаммангиз қўлидан келади.

Г. КОРОСТЕЛЕВ.

Мухлислар билан ҳамкорлик

«Пахтакор» командаси раҳбарлари футбол мухлисларини стадионга жалб этишга алоҳида эътибор беришмоқда. Тошкент алоқа политехникумига ҳам улар ана шу мақсадда ташриф буюрдилар.

Команда бошлиғи А. Имомхўжаев, ветеранлардан М. Зальцберг, В. Қаҳҳоров, А. Козенков, Р. Зокировлар йиғилганларга команданинг ҳозирги аҳволи, режалари, ҳақида гапиришди. Кўпчилик студентлар «Пахтакорчи» республика футбол клубига аъзо бўлдилар.

⊙ СУРАТДА: «Эссиз, чизиқдан ташқарида ушлаб қололмадим».

Р. Шарипов фотоси.

Луқма

Стадионга муносабат шуми?

Қуйи физкультура коллективларида ёзги Спартакиаданинг очилиши пойтахтимизда кенг нишонланди. Айниқса, «Старт», «Динамо», «Тўқимачи», «Трактор» стадионларида ўтказилган тантаналар оммавий сайлга айланиб кетди. Мусобақалар қизғин авж олган бир пайтда «Ташсельмаш» заводи спорт базасида ачинарли манзаранинг гувоҳи бўлдик.

Генерал Петров кўчасида жойлашган стадион ҳувиллаб ётибди. Майдон бир текисда эмас, ўриндиқлар ремонт қилинмаган. Занглаган темир тўсиқлар бўяладиган аҳволда. Баскетбол шчитида эса ҳалқанинг бири бору, иккинчиси йўқ. Қисқаси, бу ерда спорт мусобақалари ва соғломлаштириш ишларини олиб бориш учун шароит етарли эмас.

1, 2, 3, 6-ётоқхоналардаги ишчи-ёшлар асфальт устида футбол ўйнашаётганининг сабабини энди тушунгандек бўлдик.

— Илгари Халқободнинг «Соҳибкор» командасида ўйнаганман, — деди ўзини Меҳриддин Мардиев деб таништирган йигит. — Айни пайтда заводнинг 10-цехида кесувчи бўлиб ишлаяпман. Футбол командамиз учун форма ва бошқа анжомлар йўқ. Стадионнинг аҳволини кўриб турибсиз. Мусобақага борай десак, автобус билан таъминлашмайди. Умуман, корхонада жисмоний тарбия ва спортга етарли эътибор берилмаяпти.

37-цех ишчиси Н. Ҳакимов ва бошқалар ҳам унинг фикрини қўллаб-қувватлашди. Шу ўринда ҳақли савол туғилади. Стадион маъмурияти, қолаверса корхона раҳбарлари нахотки жисмоний тарбия ва яхши дам меҳнат унумдорлигини ошириш омили эканлигини унутиб қўйишган бўлса?

О. МАХМАЮСУПОВ.

САМБОЧИ ҚИЗЛАР

Қизлар илк марта республика биринчилигида иштирок этишди. Турнирда Сурхондарё, Самарқанд, Андижон, Фарғона областлари, шунингдек Зарафшон ва Тошкент шаҳарларидан спортчилар қатнашди.

Баҳслар ҳамшаҳарларимиз устунлигида ўтди. Вакилларимиздан А. Перназарова, В. Коновалова, Т. Свеженцева, Е. Криленко, М. Михеева, С. Слинко ҳамда фарғоналик Г. Исаевалар республика чемпиони бўлишди. Улар шу йил июнь ойида Владимир областининг Александровск шаҳрида ўтадиган СССР Кубоги мусобақаларида қатнашадилар.

М. ОРТИҚОВ.

Реклама ва эълонлар

Ўзбекистон Тарих ва маданият ёдгорликларини тарғиб этиш уйи

ЁЗУВЧИЛАР СОЮЗИНИНГ ТАРҒИБОТ БЮРОСИ

Абдулла Қодирий ихлосмандларини

Ўзбек романчилигининг асосчиси таваллудининг 95 йиллигига бағишланган

АДАБИЙ-МУСИҚАЛИ КЕЧАГА

ТАКЛИФ ЭТАДИЛАР.

Кечада Қодирийшунос олимлар, ёзувчи ва шоирлар, ўзбек давлат театрларининг артистлари, хонандалар иштирок этадилар.

Кеча Халқлар дўстлиги майдонида жойлашган Абулқосим мадрасасида 26 апрель соат 17. 00 да ўтказилади.

КЕЧАМИЗГА МАРҲАМАТ!

Телефон: 45-54-67.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги

М. ҚОРИЕҚУБОВ НОМЛИ ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ФИЛАРМОНИЯСИ

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

28 апрель соат 19.30 да

Концерт

ҚАТНАШАДИЛАР:

Ўзбекистон ССР халқ артисти

ҚИЗЛАРХОН ДЎСТМУҲАМЕДОВА

Ўзбекистон ССР да хизмат кўрсатган артист

ФАТТОҲОН МАМАДАЛИЕВ

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети қошидаги

Юнус Ражабий номли мақомчилар ансамбли солистлари:

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар:

ИСМОИЛЖОН ВА ИСРОИЛЖОН ВАҲОБОВЛАР;

ҲАСАН РАЖАБИЙ, ХУРРИЯТ ИСРОИЛОВА.

Республика мақомчилар конкурсларининг лауреатлари:

РАҲМАТЖОН ҚУРБОНОВ, МАҲМУД ТОЖИБОЕВ.

Программани — Ўткир СИДДИҚОВ олиб боради.

Билетлар СССР Халқлари дўстлиги саройи кассаларида сотилмоқда.

Тошкент давлат циркида

26 апрель соат 19.30 да;

27, 28, 29 апрель соат 17.00 да, 19.30 да;

30 апрель соат 12, 15, 18.00 да

ИТАЛИЯ АХБОРОТ АГЕНТЛИГИ

"MODUS VIVENDI INTERNATIONAL"

1989 ЙИЛ ҚИШ-БАҲОРИ

ИТАЛИЯ МАВСУМ МОДАЛАРИНИ

НАМОЙИШ ЭТАДИ

КОЛЛЕКЦИЯ МУАЛЛИФИ — машҳур итальян дизайнер-модельери.

signora FRANCA SERRA

Билетлар сотилмоқда.

КОЛЛЕКТИВ БЎЛИБ ТУШИШ УЧУН БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Касса соат 10 дан 20.00 гача очиқ.

Справкалар учун телефонлар: 44-35-91, 44-35-84, 44-28-04.

Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 25/IV да **Оловли фаришта,** 26/IV да **Анна Каренина.**

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 25/IV да **Истамбул фожиаси** (19.30), 26/IV да **Ҳазрати аёл** (19.30).

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 26/IV да **Тошболта ошиқ** (19.30).

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 25/IV да **Сўнаётган юлдузлар** (19.30), 26/IV да **Драма актёрлари куйлайди** (19.30).

Кино

25 АПРЕЛЬ

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

Санъат саройи — «ФИРОҚ ДАМЛАРИ» (катта зал, 18.30, 20.45); «ТЎРТ ОҒАЙНИ» (кичик зал, 17,19.30).

Дружба — «ТИМСОҲ» ЛАҚАБЛИ ДАНДИ» (ҳар соатда).

Нукус — «ФИРОҚ ДАМЛАРИ» (18.30, 20.45).

Москва — «ТИМСОҲ» ЛАҚАБЛИ ДАНДИ» (тоқ соатларда ва 20.40 да).

Восток — «ТИМСОҲ» ЛАҚАБЛИ ДАНДИ» (17.30, 21.00).

Чайка — «ТАНИШУВ» (18.30); «ИФ ҚАЛЪАСИНИНГ МАҲБУСИ» (21.00).

Лисунов номли — «ЗУМРАД ТОШ МОЖАРОСИ» (тоқ соатларда).

ВЛКСМ 30 йиллиги — «ЗУМРАД ТОШ МОЖАРОСИ» (жуфт соатларда).

Ватан — «ЗУМРАД ТОШ МОЖАРОСИ» (жуфт соатларда ва 21.30 да).

Ўзбекистон ССР 25 йиллиги — «ЗУМРАД ТОШ МОЖАРОСИ» (18.30, 21.00).

Тошкент Советининг 50 йиллиги — «ФИРОҚ ДАМЛАРИ» (18.30, 21.00).

26 АПРЕЛЬ

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

Санъат саройи — «ФИРОҚ ДАМЛАРИ» (катта зал, 11, 13.30, 16, 18.30, 20.45); «ТЎРТ ОҒАЙНИ» (кичик зал, 12, 14.30, 17, 19.30).

Дружба — «ТИМСОҲ» ЛАҚАБЛИ ДАНДИ» (ҳар соатда).

Нукус — «ФИРОҚ ДАМЛАРИ» (11, 13.30, 16, 18.30, 20.45).

Москва — «ТИМСОҲ» ЛАҚАБЛИ ДАНДИ» (тоқ соатларда ва 20.40 да).

Восток — «ТИМСОҲ» ЛАҚАБЛИ ДАНДИ» (14, 17.30, 21.00).

Чайка — «ТАНИШУВ» (11, 13.30, 16, 18.30); «ИФ ҚАЛЪАСИНИНГ МАҲБУСИ» (21.00).

Лисунов номли — «ЗУМРАД ТОШ МОЖАРОСИ» (тоқ соатларда).

ВЛКСМ 30 йиллиги — «ЗУМРАД ТОШ МОЖАРОСИ» (жуфт соатларда).

Ватан — «ЗУМРАД ТОШ МОЖАРОСИ» (жуфт соатларда ва 21.30 да).

Ўзбекистон ССР 25 йиллиги — «ЗУМРАД ТОШ МОЖАРОСИ» (11, 13.30, 16, 18.30, 21.00).

Тошкент Советининг 50 йиллиги — «ФИРОҚ ДАМЛАРИ» (11, 13.30, 16, 18.30, 21.00).

Автомат-жавоб берувчи телефонлар:

М. Шайхзода номли — 42-39-74
С. Раҳимов номли — 48-46-71
Ҳамза — 91-10-51
Тинчлик — 53-34-88
Искра — 39-14-59.

Муҳаррир Э. М. ЭРНАЗАРОВ.

ТОШКЕНТ оқшоми

Ўзбек ва рус тилларида мустақил равишда нашр этилади.

«Тошкент оқшоми»

(«Вечерний Ташкент») — орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Телефонлар: қабулхона—32-53-76; бўлимлар: партия турмуши ва совет қурилиши—32-57-84; экономика ва шаҳар хўжалиги —32-54-19; ижтимоий масала — 32-53-10; хатлар ва оммавий ишлар — 33-29-70; жамоатчилик редакцияси — 33-99-42, 32-53-66, 32-54.15; «Ташкентская неделя» рекламалар иловаси — 32-56-84; эълонлар — 33-81-42.

Якшанбадан ташқари, ҳар куни чиқади.

Р—01182.

Ички саҳифаларга 19.00 да қўл қўйилган. (График бўйича 17.00 да қўл қўйилиши лозим). Б. 3001.

Индекс 64690. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10